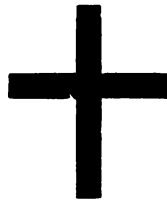

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDENT**
UKRAINIENNE

Число 48-49 (648-49) Рік вид. XIV. 27 листопада 1938 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

З приводу 17-ої річниці лицарської смерті

3 5 9

старшин і козаків Армії УНР,
що загинули за Отчизну в Базарі,
та за всіх героїв, що життя своє віддали за Україну,
одправлено буде в Українській Православній Церкві
в Парижі, в неділю, 27 листопада с.р., по службі Божій,
урочисту панахиду.

Париж, неділя, 27 листопада 1938 року

У сімнадцяті роковини героїчної смерті 359-ти вояків Армії УНР під Базаром збираються всі українці по цілому світі і моляться за вічний спокій їхніх душ та в молитвах до Всевишнього поминають вкриті вічною славою їхні незабутні ймення.

Базар — на Голгоотному шляху української нації по чотирьох роках оружної боротьби — є видатна подія. Базар — це жертва не вечірня того найвищого таїнства, що може мати нація — таїнства Воскресення через жертву до вільного щасливого життя.

Підчас літургії ми чуємо, як виголошує священник:

— Святу жертву в спокої приносимо.

І 359 українських вояків ту жертву принесли у найвищим спокою, яке може знати людська душа, це тверда і спокійна свідомість тої жертви. Бо як раз в час не вечірній листопадового осіннього надвечера, коли смерть глянула у вічі героям, назустріч її посланцям — ворожим кулям — вибухло з грудей героїв несмертельне й непобідиме «Ще не вмерла Україна ...»

У цьому предсмертному їхньому заповіті — вся сила й значіння цієї події.

У цьому могутньому «Ще не вмерла...» таємничий зміст таїнства Воскресення України.

У цьому непереможному акорді, що востаннє роздався з грудей вояків Армії УНР на нашій землі — той непереривний зв'язок, що лучить Україну великих князів і славних гетьманів із світлою майбутністю Української Нації, над якою сьогодні вже сходить сонце волі й визволення.

І в ореолі цього сонця — Воскресення України — ми вбачаємо світло тої святої жертви, що 359 вояків Армії УНР свідомо із словами національного гімна українського на устах принесли на вітвар Батьківщини.

Вічна пам'ять героям Базару! Вічна слава їхньому героїчному чинові !

* * *

Число було вже в друку, коли телеграф приніс сенсаційну звістку про наближення між собою Польщі й совітів, звістку,

яка здивувала непомалу політичний світ. Коротке повідомлення, що прийшло одночасно з Москви й Варшави, говорить про «політику співпраці тіснішої».

Коли пишуться ці рядки, не все ще відомо, невідомі ще всі елементи того погодження, немає ще офіційних пояснень і не знаємо ще коментаріїв преси обох заінтересованих сторін. Неясно ще, яким реальним змістом, — за винятком повідомлення про призначення нового московського посла до Варшави, про намічену угоду пресову та комерційну, — яким змістом заповнено буде цей певно багатий на наслідки пакт.

Але вже тепер європейська преса зв'язує це несподіване дипломатичне погодження з українською справою, добачаючи саме в ній його джерело. Так, «Le Figaro» ч. 322 зазначає, по-між иншим, що «і Польща, і ССРСР, де є значні українські меншості, бояться після створення незалежної держави Карпатської України в межах Чехословаччини, щоб Німеччина не знайшла нової нагоди підтримати всеукраїнську агітацію проти Варшави й Москви».

Так чи инакше, коли високі договірні сторони мали свій інтерес зміцнити згоду між собою, то пакт той різко розходиться із загальною теперішньою атмосферою антисовітською, коли дійшло вже до майже цілковитого ізолювання Москви.

Трудно собі уявити, в які форми укладеться ота «тісніша співпраця двох держав, що їх політика досі була така протилежна: коли в Польщі народи, що знаходяться в російському ярмі зустрічали підтримку своїм визвольним змаганням, то Москва дбала лише про зміцнення їх поневолення.

Виникає питання, яку реальну силу матиме порозуміння двох сусідів, що з них значіння армії одного зведено останнім часом майже до нуля? Адже Москва привселюдно виявила підчас польського ультиматума Литві, в конфлікті на Далекому Сході, і нарешті за останніх подій чехословацьких свою абсолютну збройну безсилість. Та поруч з тою внутрішньою безсилістю вона настирливо виявляє собою зовнішню загрозу заколотів і революцій по-за її границями. Як справедливо зауважує п. Жозеф Бартелемі («Le Temps», ч. 28202), «Москва не робить ні страйку, ні війни, вона примушує інших і те, і друге робити».

Чи йде тут річ про кардинальну зміну головних напрямних політики на Сході Європи, чи лише про звичайний у дипломатичній грі тактичний хід — покаже ближче майбутнє.

Поки що можемо лише ствердити, що погодження це являється річчу неприродною і, слід сподіватися, недовготривалою. Як справедливо зауважує вищецитована стаття з «Le Figaro», «є чимало ознак, з яких можна бачити, що віки ненависти і незгоди цілковитої не можна так легко вигладити за один день».

Та який би вік не судила доля тому штучному дипломатичному утвору, його існування не в інтересах визвольної боротьби України, і це вже сьогодні зобов'язує нас до особливої чуйності.

ДВАДЦЯТЬ ПЕРША РІЧНИЦЯ «ЖОВТНЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ» І ПОНЕВОЛЕНІ НАЦІЇ ССРСР

Маніфест, виданий з нагоди річниці «жовтневої революції» в Москві, різниться небагато від попередніх, але ніколи ще відстань між большевицькою демагогією і дійсними відносинами не була така велика, як тепер. Неправда, яка переступає останню межу ймовірності, робиться просто смішною, і московські можновладці справді поставили новий рекорд трагікомічності. Коли московський уряд, що гнобить і визискує в найжорстокіший спосіб по-над 80 мільйонів чуженационального населення, проголошує на цілий світ «геть з національним поневоленням!», то це може викликати в Європі лише зневажливий сміх. Остільки-ж безглуздо звучить і твердження, що «фашизм є найгіршим ворогом волі і незалежності народів», коли обидві «фашистівські» великодержави мають на своїй території менше чужого населення, ніж якась середня балканська держава. Коли 18-ий пункт маніфесту проголошує — «хай живе приязнь народів ССРСР!», то кожна неупереджена людина в Європі знає вже тепер, що це має значити. Нічим иншим, як глузуванням з поневолених націй та людського розуму є й заклик — «боротися за дальший розвиток культури народів ССРСР». Гідним доповненням до нього є наказ — «винищувати буржуазно-націоналістичних шпівнів». Що він значить, зрозуміло для кожного, хто пам'ятає про ганебні московські процеси та безупинні криваві переслідування чуженационального населення в совітській в'язниці народів.

Очевидна суперечність між бундючною московською демагогією та дійсним становищем цього населення в межах ССРСР кидає ясне світло й на решту змісту цього «маніфесту», призначеного очевидно більше для зовнішнього, ніж для внутрішнього вжит-

ку. Московські імперіялісти можуть, розуміється, досить широко кричати — «хай живе червона армія та воєнно-морська флота!»; але поневолені нації жадають лише зруйнування цих знарядь московського імперіялізму. Коли Сталін зруйнував в значній мірі провід цієї армії, то це сталося головно тому, що спротив поневолених націй перешкоджає йому уживати належно червону армію для здійснення планів московського імперіялізму і викликає тим самим її постійну кризу. Але матеріальні жертви, які держава доконує для вдержання цієї величезної армії, остільки великі, що про «взірцеве вдоволення потреб працівного населення», якого вимагається в маніфесті, нема чого й мислити. Московське населення може годитися на ці жертви, чи ні, це вже його власна і внутрішня справа, чуженаціональне населення можуть вони лише обурювати. Але поразка сталінської «конституції» і байдужість до неї не лише чуженаціонального, а й самого московського населення остільки безсумнівні, що клич «хай живе конституція побідного соціалізму!» можна було б уважати за кепський дотеп, коли б він не стояв поруч із численними іншими, ще гіршими.

Знайдеться в Європі очевидно немало й таких, що будуть уважати слухними навіть найбезглуздіші суперечності й найфантастичніші твердження цього московського маніфесту, дивлячись на нього в добі іспанської і хінської війни з погляду «ідеологічної» боротьби. Але засаду самоозначення націй прийняли в Європі не лише «фашистівські», себ-то національні, а й «демократичні» великодержави. Коли б ССРСР був навіть справжнім раєм вільних народів, ніхто не міг би заборонити їм, коли вони все-ж хочуть опустити його межі. Отже ходить лише про те, щоб чужим націям ССРСР, відносно їх заступництвом в Європі, — було дано можливість висловити їх справжні стремління, чим було б завдано найтяжчий удар московській демагогії навіть серед «найдемократичніших» кол західніх великодержав. Європейська преса і радіо-висильні допомогли дуже народам ЧСР висловити їх справжню волю, перевести їх самоозначення, хоч вони всі разом не творили й десятої частини чуженаціонального населення ССРСР. Отже чому не ставиться ці могутні засоби сучасної інформації в більшій, ніж тепер, мірі до розпорядимості представників чужих націй в цілях енергійнішого поборення московської пропаганди в Європі?

Де-які європейські політики тримаються тої думки, що політичний лад ССРСР є внутрішньою справою цієї держави. Це було б так, коли б вона складалася з самих лише москвинів і коли б московський уряд не втручався до внутрішніх суспільно-політичних відносин європейських держав. Але оскільки в Європі визнається кожную націю правною власницею державної влади на її етнографічній території, не можуть бути й відносини між Московщиною та іншими націями ССРСР байдужими для Європи. Ізоляція московського уряду може бути лише необхідною передумовою розв'язання політичних європейських питань, що станули тепер на порядок денний. При розв'язанні їх доведеться числити-

ся із тою частиною Європи, де чужі нації перебувають під московською окупацією. Від співпраці-ж цих націй з Європою буде в значній мірі залежати, коли вони нарешті звільняться від ганебного примусу «святкувати» річницю «жовтневої революції».

М. Данько

« ЖІНКА — УКРАЇНКА НА ЕМІГРАЦІЇ »

(До дискусійної статті п. Дніпрового в „Тризубі“ ч. 32-33 с. р.)

Я давно вже чекаю, що хтось порушить це питання в нашій пресі. Але, на великий жаль, на протязі мало не 14-ти років існування «Тризуба» це чи не перша стаття на його сторінках на тему, на думку дискусійної статті, першорядної ваги, тему, як роля української жінки на еміграції. Писати на цю тему мали б не ми, жінки, а ті, що з боку дивляться на нашу діяльність, щоб чи визнати її, чи показати нам наші помилки, чи критично поставитися до недотягнень в нашій праці. Але всі мовчать. Чому?

В перших роках існування «Тризуба» змістив в ньому статтю Ол. Шульгин про працю на еміграції всіх емігрантських організацій, великих і малих, наукових, просвітніх, допомогових і всяких інших. Але про жіночі організації ані одним словом не згадав. А це писав Ол. Шульгин, такий джентельмен у відношеннях до чужої творчості взагалі. І він забув, що існують жіночі організації й що про їх працю варто було б згадати, роблячи загальний огляд і підсумки праці цілої еміграції. Нашу працю було з'ігноровано!!! І знову виникає питання: чому це так?

Із свого досвіду можу сказати, що українські чоловіки рідко висловлюються проти співпраці по організаціях із жінками й охоче запрошують добрих працівниць до своїх товариств. Я сама тепер працюю, крім жіночих організацій, в пя'ти товариствах разом із чоловіками. Наш перший парламент, Українська Центральна Рада, до українського жіночого питання поставився позитивно, ввів до співпраці в Раді одинадцять жінок і не вагаючись ані на мент, не ставлячи навіть цієї справи на обговорення, визнав за українським жіноцтвом рівні з чоловіком політичні права.

Але чому-ж помічається таке ігнорування жіночих організацій? Адже-ж по них ми робимо велику працю, як допомогову, так і культурно-освітню, а головне працюємо над усвідомленням жінки в національних справах, над піднесенням її інтелектуального й морального рівня. Жіночі Т-ва намагаються зробити із жінки свідомого й відповідального за свої вчинки громадського робітника, і таким чином, подвоюючи робочі руки, збільшуючи

сили нації, перекладають тягар праці для розбудови нашої нації тако-ж і на жіночі плечі.

Візьмемо, наприклад, працю Союзу Українок Емігранток у Варшаві. З числа 32-33 «Тризуба» ми бачимо, яку велику й користну працю він робив і робить. Подібно-ж працює і Союз Українок-Емігранток у Букарешті. Жінки по цих організаціях являються центром, що об'єднує еміграцію. Не згадую про працю Українського Жіночого Союзу в Празі, бо, стоячи на чолі його, я не мушу про нього розписувати. Але ніхто інший про нього не згадує, бо чоловіки нашу працю ігнорують, а жінок, на превеликий жаль, ще так мало, які могли б про щось писати!!!

Інтелектуальний рівень нашого жіноцтва на еміграції в насі багато нижчий за рівень чоловіків, бо на еміграцію пішли жінки не з власної ініціативи, а за своїми чоловіками, й більшість тих, що складала красу й силу нашого жіноцтва, залишилися на Україні, бо не були зв'язані безпосередне ні з нашим урядом, ні з нашим військом. Тому то на еміграції є особлива потреба в спеціально жіночих товариствах, завданням яких являється переведення в життя тих гасел, на яких базується наш фемінізм — піднесення інтелектуального й морального рівня жінки, підготовлення її до праці громадської й державної, як відповідального і співрішального робітника. Я навмисне подруге згадую про принципи нашого фемінізму, щоб ще раз пояснити, що фемінізм наш не прагне до набуття жінці що найбільше прав і привілеїв, а лише до підготування жінки до великої співпраці з чоловіком на усамостійнення й піднесення нашої нації.

Перебування на еміграції великим тягарем лягло на українське жіноцтво. Тяжка доля випала й чоловікам, особливо в перші часи еміграції. Траплялося й пароплави розлагодувати, й за сторожів та упаковщиків працювати. Але з часом мало не всі вони перейшли до сталої й більше відповідної інтелігентним силам праці. У жінок життя склалося гірше. Вони перейняли на себе всі незгоди й турботи ведення господарства при тих мізерних засобах, які виробляли чоловіки на еміграції — жінки самі готують, прибірають, миють підлоги, перуть білизну. Роки йдуть, сили падають, а стоїть та сама праця перед жінкою, часто трапляється й так, що при своїй праці в хатньому господарстві жінка мусить ще й заробляти, давати лекції, шити, вишивати, переписувати, давати обіди, взагалі робити ту працю, на яку чоловіки не пішли-б, але яка була необхідна для збільшення ресурсів до життя.

Така праця, що нерідко вимагає чотирнадцятигодинного робочого дня, убивала в наших жінках на еміграції й ті маленькі й може ще підсвідомі душевні заложення до громадської й інтелектуальної праці, притупляла в ній почуття патріотизму й робила з них малоцінних обивательок. От чому «... українські жіночі організації нарікають, як каже дискусійна стаття, що число їх членів не збільшується, а зменшується...», бо дух української

жінки вбивається надмірною працею, тяжкою боротьбою за існування. Нема коли голови піднести, на світ Божий глянути. Розуміється, цілком інтелігентна жінка, з повним національно-державним оформленням, як кваліфікує невелику групу нашого жіноцтва дискусійна стаття, і в таких умовах найде час на працю для досягнень вищого ідеалу. Але, на жаль, таких жінок дійсно дуже мало й, не зважаючи на всі їх зусилля піднести буденно-настроєні кола жіноцтва на вищі щаблі, великими досягненнями похвалитися не можна.

Стаття закидає українському жіноцтву, що воно не вміє або не хоче вишукувати розпоросених братів і сестер і причиною цього вважає нашу незконсолідованість, а скорше пасивне хуторянське наставлення.

Як нам здається, це трохи безпідставне обвинувачення, бо ніхто, як жінки, після трьохрічних зусиль, на ухвалу першого жіночого конгресу у Станиславові, створили Всесвітній Союз Українок, який об'єднує зорганізоване по різних жіночих товариствах українське жіноцтво, як в краю, так і розпоросене по містах осідку політичної еміграції та еміграції в Америці та Канаді. Між нами, українським жіноцтвом, завдяки цьому світовому об'єднанню зав'язуються сталі тривалі стосунки, ми наближаємося до координації нашої праці, ми зачинаємо відчувати духовну близькість по цілому світі розкиданого українського жіноцтва, перемагаючи в своїх стремліннях об'єднання великі заокеанські простори.

На жаль, несприятливі моменти сучасного політичного життя гальмують реалізацію наших планів, але не вбивають в нас ні надій, ні віри, й ми з неослабною енергією прямуватимемо й далі до тісного об'єднання нашого жіноцтва, такого, за малими винятками, суцільного в ідеологічних стремліннях.

Втягти в цей об'єднуючий рух і те розпоросене українське жіноцтво, що, як каже дискусійна стаття, «... губиться в чужому морі й страчає почуття відpornости...», нам дуже мало пощастило, і не з нашої вини. Бо по утворенні Всесвітнього Союзу Українок кожна з нас, членів Головної Ради цього Союзу, взяла на себе обов'язок розширювати й приєднувати до цього світового об'єднання розпоросені одиниці, а ще більше — неприєднані ще досі до нашого руху жіночі організації. Крім того, — ми звертаємося до окремих осіб з порадами й проханнями творити нові жіночі організації й вводити їх до нашого об'єднання.

Але нам наші заходи здебільшого відповідали, що «... нас тут мало й потреби в організаціях немає...» А проте осередки нашої еміграції, такі як Рим, Берлін, не мають жіночих організацій. А вже більше за все можна нарікати на Париж, де українське життя виявляється в таких різноманітних формах, в цьому Парижі немає жадної української жіночої організації. Очевидно, немає там жінок провідниць. А активні чоловіки, не надають значіння жіночим організаціям, не дбають про те, щоб сколихнути інертні

жіночі кола, які иноді так легко, лише невеликим зусиллям можна зрушити з пасивного стану до праці й об'єднання.

Що торкається порушеної в дискусійній статті справи про мезальянси з чужинками ріжних діячів, то нам здається, що боротися з цим сумним явищем є однаковим обов'язком як для жінок, так і для чоловіків. І навіть для останніх є ще більшим, бо попереджає слово чоловіка в таких випадках матиме більшу вагу, як слово жінки, в якому легко можуть вбачити еґоїстичні мотиви. А коли чоловік із свого досвіду розкаже, яке тяжке життя готує собі людина одруженням з чужинкою, на які докори сумління він наражає себе створенням чужої родини, з якої вигнана рідна мова, де діти не балакатимуть по нашому й першим словом озвуться до батька чужою мовою, де національні ідеали, що те-ж трапляється, наражаються на глум і зневагу — таке слово попередження самих-же чоловіків матиме велике значіння й напевно одверне не одну людину від помилкового згубного кроку.

3. Мірна

Л И С Т І З З А К А Р П А Т Т Я

(Од власного кореспондента)

Хочу подати вам бодай коротко цілий перебіг тутешніх, справді історичних подій, подій, які відбуваються в новосотвореному, як тут кажуть, «П'ємонті» України.

Для ясности почну з відомої конференції 4-х в Мюнхені, на якій, як відомо, вирішено було самовизначення тих меншин, які перебували в межах ЧСР — німців, поляків, мад'ярів і треба було думати словаків та українців. Ріжниця між першими трьома і останніми двома полягала лише в тому, що перші могли відійти до своїх однопонаціональних держав, а останні повисали в повітрі, не маючи за собою нікого, хто б міг за них заступитися, й тому мусіли дійсно самовизначуватися, й вони вирішили стати самостійними в своїх етнографічних межах, а разом з тим в рямях троялістичної держави ще неозначеної назви: «Западославії», «Центрославії» чи якоїсь там ще «Славії», тоб-то бувшої ЧСР.

Згідно з постановою Мюнхенської конференції 4-х, пасмо за пасмом відкрювалося від ЧСР; відходили до Німеччини судети, а до Польщі Цешин, в межичасі-ж на Словаччині партія покійного Глинки, яка протягом 20 років вела вперту боротьбу за свою самостійність хоч би й в межах ЧСР, розпочала найактивнішу працю і виставила ріжні вимоги до чехословацької влади. В цій-же останній настали тако-ж далекоюяглі зміни — подався до демісії цілий уряд на чолі з прем'єром Годжою, а за ним в невдовзі і сам президент республіки Бенеш. Владу перебрав генерал Сіровий. Аби не повертатися знову до чехів, хочу сказати, що останні дійсно переживають надзвичайну кризу, бо хоч-не-хоч мусять сидіти без парламенту, з якого відійшли послы німці, поляки і мад'яри, що стали громадянами других держав. Відійшли тако-ж і послы комуністичної партії Словаччини і Закарпаття, бо там комуністичну партію розв'язали. Зважаючи на ситуацію, зажадали в с і партії від своєї влади, щоб вона розв'язала їх і при-

пинила їхню чинність, що вже й сталося. Повстало питання: з кого-ж властиво складається тепер парламент, коли з нього вийшли більше 1/3 його членів? Хто властиво має вибрати нового президента? Питання ці не розв'язані ще й до тепер, парламент не є скликаний і президент, якого мали вибрати найдалі за 14 днів по зреченні старого, не вибраний. Як розв'яжуться ці питання, покаже вже близьке майбутнє.

Надзвичайна активність словаків і, треба сказати, надзвичайний зворіт в політиці самої чеської влади, яка під проводом військовика ген. Сірового відкинула всі старі методи і пішла по єдино-можливому шляху співпраці з усіма меншинами національними, надавши їм найповнішу автономію, довели до згоди. Словачія стала автономною частиною республіки, створила свій уряд на чолі з заступником покійного Глінки о. Тісо.

А що-ж робило Закарпаття ?

Закарпаття, як відомо, добровільно було приєднане до автономних умов в 1919 році до ЧСР, але... двадцять років чекали на ту автономію й очевидно що довго чекали б на неї, коли-б не сталася надзвичайна нагода, викликана рішучістю Гітлера, який став в обороні своїх німців в Судетах. Двадцять років вели чехи на Закарпатті свою безглузду й безоглядну політику, проробляючи над ним різні експерименти, чи намагалися зчехизувати населення, чи, коли то не йшло, кидалися в другий бік, в бік москалізації країни. В здорове тіло українського народу Закарпаття вбивали штучно клин, вносячи сюди спір про м о в у, всебічно підпіраючи напрям московський і навпаки всіма силами здавлюючи напрям український. Все ніяк їм не хотілося признати, що тут, на українських Карпатах, живе український народ, що він говорить не якимсь «наречієм», а таки справжньою українською мовою. Ціле Закарпаття було вкрите чеськими школами, в яких, за відсутністю чеських дітей, вчилися жидівські діти; будувалися школи мад'ярські і навіть циганські, але ніяк не припускалися школи українські, а натомість будувалися школи так зв. «руські», в яких намагалися учити якимсь «карпатським наречієм», якоюсь жакливою мішаниною московської мови з місцевим говором з великою домішкою слів мад'ярських. Всі посади обсаджувалися переважно чехами й словаками, а на долю українців коли й перепадали якісь посади, то вони завжди були цілком другорядного значіння. Аби виправдати свою шкільну політику, запровадили чехи плєбісцит в справі викладової мови в школах, вживаючи і тут певного ошуканства, спекулюючи на словах «руський» і «русский», «русин».

Та не даремно вели ми свою визвольну боротьбу з відвічними нашими ворогами. Відгомін її докотився й сюди і, вдарившись об скелі Карпатів, міцно засів між цими горами, дійшов до темної, цілими віками битой й обдурюваної душі наших братів русинів-українців. Стихийно покотилося від села до села національне відродження, ширилася національна свідомість, яку вже ніхто не в силі був стримати, а тим більше чехи, які в своїй засліпленості ще навіть так недавно, навіть в часі пертракцій з Німеччиною за Судети, цілковито ігнорували українців тут на Закарпатті.

В Ужгороді створюється перша Українська Центральна Народня Рада, яка й висилає своїх представників до Праги й наказує їй домагатися там переведення в життя зобов'язань уряду що-до автономії Закарпаття. Довго домагалися ці висланці прийняття у тодішнього прем'єра Годжі. Останній не знайшов ані часу, ані охоти їх навіть прийняти. Обійшли тоді ці представники послів багатьох держав у Празі, інформували їх про домагання українців Закарпаття, а, повернувшись до Ужгороду, зробили проголошення про те, що надалі вони вже не будуть вести будь-яких пертракцій з чеською владою, доки ця остання не зробить реальних кроків до уділення автономії.

Події йшли все що-далі, то в некористь чехів. Влада падає, а новоповстала влада ген.Сірового зразу-ж закликала представників Закарпаття на переговори. Надходили дуже важливі часи в житті країни. В цю важливу

хвилину треба було виступити з'єднаними силами, одноставним фронтом цілого населення і для цього приходять до порозуміння, залишивши на боці всі спірні питання, обидва напрями: український, згуртований в Українській Народній Раді, і московський, згуртований в «Руській Народній Раді». Делегація від обидвох цих рад від'їхала до Праги на переговори. Тут годиться сказати пару слів про цей другий московський напрям. Ділився він на два крила — партія А. Бродія майже явно йшла до злуки з Угорщиною, а партія Фенцика тягнула за Польщею. Обидва ці «представники руськаво народа» діставали матеріальну підтримку від зацікавлених держав.

Влада ген. Сірового, почавши переговори, очевидно зразу-ж не дуже довіряла цим мад'яро-польсько-москвофілам і домагалася, щоб при переведенні в життя автономії Закарпаття керму перебрав, як тут кажуть, «батько українського відродження Закарпаття» отець А. Волошин, але цей останній так само не довіряв мад'яронам і тому під всякими причинами ухилився від цього. Владу на автономії вже Закарпатській Україні перебрав мад'ярон А. Бродій. При формуванні міністерського кабінету перевагу взяли представники другого, москвофільського напрямку, бо посілалися на число послів в парламенті і сенаті. Отже мад'яроно-москвофілів попало в кабінет міністрів 4—п. п. Бродій, Бачинський, Фендик і Пешак, цей останній, як ніби представник Пряшівської України. З українського напрямку попали лише два міністри, а то : Ю. Ревай та о. А. Волошин.

Коли ці міністри прилетіли до Ужгороду з Праги й промовляли до народу на влаштованій для них маніфестації, при промові Андрія Бродія хтось з його-ж оточення голосно викрикнув: «Дивись, Андрію, не зрадь!» Але «Андрій» таки зрадив. Всю свою працю побудував на те, щоб довести до плєбісциту, який в тутешніх невідрадних умовах цілковито не можливий і міг би привести Закарпаття в обійми мад'ярів. Що це було так, доказали документи, які знайшли в квартирі цього Бродія, коли він полетів в-останнє до Праги. Знайшли у нього умову з мад'ярами, які зобов'язалися за «послугу» виплатити цьому «прем'єрові» 5 мільйонів м. пенго, надати два маєтки і титул графа. Ясно, що при таких умовах зоставатися Бродій при владі не міг. Перше тому, що всі зміни, які розпочали переводити ці мад'яро-москвофіли, вели країну до повної москалізації, а по-друге тому, що попадаючи в обійми мад'ярів ніхто з карпатців не хотів. Не буду описувати, як саме дійшло в Празі до «зміни» кабінету, але фактом є, що Бродій до демісії подаватися не хотів і його просто усунули, а на його місце був призначений отець Волошин. Новий кабінет складається тепер з 3-х міністрів: прем'єр о. А. Волошин, міністри Ю. Ревай і Ю. Бачинський та ще секретарем по старому залишився Пешак, хоч цей останній не грає тут якоїсь поважної ролі.

За нової влади, вже, треба сказати, української, настали зміни гряниць, і обкросне Закарпаття тепер дійсно стало вже Карпаттям, бо територія нової держави лежить на 99 відс. у горах, в Карпатах. Відійшли від неї і два головні міста, Ужгород і Мукачів. Населення того не шюда, бо складалося воно майже виключно з мад'ярів і жидів, але самих міст шюда, особливо Ужгороду. Вирізано з тіла цієї держави й голову його і єдину артерію — залізницю. Сполучення із Словаччиною і Прагою перерване. Треба чекати: перше — умови переїзду через територію Мад'ярщини, а друге — будови нової залізниці. Поки-ж що або сидимо і не їздимо, або, коли вже того треба, їдемо автом.

9 листопада 1938 р .

**Сповніть громадський обов'язок супроти українських інвалідів !
Дайте поміч покаліченим воякам Українського Війська !**

Нарешті цими днями знято військову цензуру кореспонденції і я можу написати вам більшого листа, не обмежуючися лише голим повідомленням: «живі, здорові».

Про головні події «минулих днів» ви вже поінформовані з преси, хоч повинен сказати, що преса, а особливо радіо, за ці часи не виконали свого завдання з різних причин: чеська преса була і є ще під цензурою, чужеземна преса здебільшого подавала фантастичні відомості. Особливо перекручувала спочатку німецька, потім мад'ярська і увесь час польська преса й радіо. Не буду вдаватися у подробиці, скажу лише, що, крім дуже тяжких морально днів мобілізації й примари війни, які нагадали нам дні облоги перед большевицькою навалою в Києві, все обійшлося тихо, мирно в порядку. Експедиції були на границях, але як прийшли регулярні війська, знов настав порядок. Серед розпаду і розгублености центрального уряду, на початку Словаччина, потім Закарпаття здобули автономію державного характеру і стали майже незалежними державами. Як все укладеться в рямцях конституційного закону — ще не відомо. Однак можна сподіватися, що під впливом нових політичних обставин і нових міжнародних могутніх чинників з цього поки-що хаотичного правного стану повстане федеративна держава чехів, словаків і українців.

З Карпатською Україною один час не було сполучення. Тепер вже полагоджено, одержуємо часописи з Хусту і люде приїздять.

СМЕРТЬ ПРИЯТЕЛЯ УКРАЇНИ п. МИКОЛИ ГЕ

В суботу, 5-го листопада, по короткій надузї помер на 81-му році життя Микола Миколаєвич Ге, син славного маляра, що купив свого часу маєток й оселився на Чернігівщині. Там провів чимало часу і його син, що заховав потім назавжди симпатії до України. В роках існування нашої державности, п. М. Ге чимало допомагав, як дорадник, нашим дипломатичним представникам, а тако-ж написав цілий ряд статей про Україну по європейській пресі, що з них частину свого часу видано було окремою книжкою французькою мовою. Висококультурна й широко освічена людина, він мав великі зв'язки, був усіма поважаний і люблений. Тому мав можливість прислужитися українській справі, виступаючи в її обороні.

З багатьма українцями він до смерти утримував приятні відносини, листувався з різними нашими установами, а тако-ж співробітничав свого часу в «Тризубі». Останніми часами, під вагою літ та різних прикрх подій в особистому житті, він зробився взагалі песимістом, і так само песимістично, а часом і неправильно задивлявся на українську проблему. Проте завжди підкреслював

свої симпатії до українців у противагу до москвинів, до яких ставився більше, ніж негативно.

Був ще зовсім бадьорим: виглядав кремено і цікавився всіма подіями, не переставав працювати і навіть... вчитися. Тому смерть його була для всіх болючою несподіванкою.

Поховали покійного на кладовищі в Женеві, у Лозанському кантоні. Похорон спорядила пані де Ватвіль, в родині якої, в чудовому старому замкові, Микола Ге знайшов на останок своїх днів, позбавлений рідні (дружина і діти повмірали, сини трагічно під час війни), гостинний і милий притулок. В останню дорогу відпровалили покійного чимало приятелів і знайомих, між ними п. Бріке, редактор «Журналь де Женев». Від редакції «Тризуба», від українських приятелів та від української колонії в Женеві взяв участь у похороні п. Микола Лівичський.

Вічна йому пам'ять!

В.

* * *

Покійний скінчив правничий факультет Університету св. Володимира в Києві, а пізніше студював теологію в Парижі. Родинними зв'язками сполучений з Чернігівщиною, де осівся його батько, славнозвісний маляр, він і сам з-замолоду займався хліборобством і близько пізнав життя і побут нашого народу. З тих часів зв'язало його почуття теплої симпатії з Україною.

Виїхавши за кордон, він вийшов з російського підданства, став громадянином тієї країни, з якої вийшли його предки: рід бо їх старий французький, походженням із Шампані. Де-який час був він професором в школі східних мов у Парижі, а, овдовівши, осів у Женеві, що в ній та в її околицях провів останню частину свого життя, присвятивши його вихованню дітей та студіям з поля славістики.

«Journal de Genève» в теплих рядках пам'яті покійного нагадує про його численні статті, присвячені Україні, і пише:

«Але ніяка царина знання не була чужою Миколі Ге. Розмова з ним одразу переносила слухачів в площину проблем найвищих. Наш приятель мав нещастя втратити обох своїх синів, з яких одного було вбито на французькому фронті під час великої війни. Його подиву гідна ясність духу дозволила йому перемогти свій біль і він залишився живим зразком для тих, хто мали приємність до нього наблизитися.

«Виявляючи цими словами той смуток, який скоїв нам його несподіваний одхід, в пошані і в співчутті ми думаємо про ту родину, яка в Gingins потрапила подати старому, що залишався юним, не зважаючи на свої роки, підтримку і оточити його приятелю, якої потребувало його велике серце.»

З свого боку можемо лише приєднатися до цих слів женеvської газети складаючи од всіх українців, які знали небіжчика, пошану на його домовину.

Є то титул досить великої брошури, виданої в 1937 р. в Београді Лігою російських старшин і салдатів запаса закордоном.

Звичайно, мало обходила б нас як сама Ліга, так і видана нею книжка, коли б у цій книжці не писалосся, і то головним чином, про Україну, до того таким способом, що свідчить не тільки про цілковиту політичну, суспільну та історичну ігноранцію її авторів — їх там лише де-кілька — у справах нашої батьківщини, але й викликає сміх та здивування.

Насамперед треба поінформувати читачів, що головою Ліги, себ-то інспіратором і відповідальним за зміст тої брошури, є колишній народній учитель на Київщині, воєнного часу підпоручник Володимир Гринь. Оцей пан Гринь вважає себе потомком по кужелю гетьмана (?) Грицька Чорного і є своєю родиною С. Єфремова — на цьому хіба тлі в нього повстали химерні претензії — але про це далі.

Передмова. В ній говориться про Лігу та її завдання й виразно підкреслюється, що Ліга є національно російською організацією, яка вибрала собі за гасло: «За В'яру, Царя и Отечество». Ліга однак спирається на

«землячества, связанна съ територіей Украины, работающія въ дѣлѣ освобожденія Родины (Россіи — П.Ш.) не только въ полномъ контактѣ съ Лигой, но и подъ ея руководствомъ»

та питанню про увільнення України надає виняткове значіння як з огляду на близькість (?) території, так і тому, що переважна більшість членів Ліги зв'язана з тою територією походженням, службою то-що. Далі підкреслюється в передмові, що Ліга в увільненні України вбачає своє головне й спеціальне завдання, то-ж

«у нея имѣются всѣ даннныя разсчитывать на успѣхъ въ этомъ дѣлѣ»...

Ну, ще й пак! Особливо це видно із статистики, яку далі робить автор передмови, обраховуючи склад російської еміграції, до якої, річ ясна, зараховує й еміграцію українську — ото-ж українці всіх течій на еміграції становлять

«30% всей русской эмиграции».

*) Передрук із «За Незалежність», ч. 11-12 (48-49), листопад-грудень 1938.

В пошукуванні узасаднення своєї ідеології, як це каже робити публіцистична традиція, автор передмови (з усього видно, що є ним сам В. Гринь) верзе такі нісенітниці, що вони самі відповідно кваліфікують не тільки написане, але й саму акцію Ліги.

«Къ сожалѣнію, до настоящего времени украинское движение не представляло единого мощного цѣлага»

й тому головною турботою Ліги є об'єднання українців і зморалізування українських угруповань, бо вони, мовляв, повстали завдяки інспірації західніх держав, серед яких

«поляки, отличавшіся на всемъ протяженіи исторіи политическимъ легкомысліемъ, поддерживали и возможно поддерживаютъ сейчасъ генерала Сальскаго, преемника убитаго въ Парижѣ Петлюры»...

Поминаючи факт, що пан генерал Сальський не є наступником С. В. Петлюри, що, власне, свідчить про цілковиту політичну ігноранцію передусім самого пана Гриня, мислимо, що подібна кваліфікація політичної далековорости пана генерала є злим «дипломатичним посуненням», особливо-ж у світлі історичної правди, яка власне свідчить про політичну виробленість поляків.

Далі маємо біографію п. Гриня — його військовий стаж (умисно це підкреслюємо — *П. Ш.*) салдата, прапорщика й подпоручника, цього «ревностнаго офицера» на посадах молодшого і старшого помішника коменданта етапного пункту Добровідки чи Теофіполя. Дізнаємося далі, що п. Гринь намагався знайти для себе в і д п о в і д н у посаду в Добровольчій Армії. Це кваліфікації — уважай, читачу! на... г е т ь м а н а У к р а ї н и .

«Однимъ изъ непремѣнныхъ условий успѣха грядущей борьбы съ красными поработителями нашей Родины долженъ быть удачный выборъ Вождя освободительнаго движенія, по старому казацкому обычаю Гетмана, ибо Народъ Украинскій подыметъ только по слову того, кого онъ будетъ считать челоуѣкомъ не только для него авторитетнымъ... и вотъ почему личность возглавителя Лиги наиболее подходящая и приемлемая для простаго (?) народа, ибо онъ близокъ ему какъ бывшій учитель и какъ бывшій учитель авторитетенъ для него».

Підписав це брат п. Гриня — І. Гринь. Мабуть цього досить для оцінки п. Гриня, авторів і акції Ліги, але трудно не згадати про такі квітки, як те, що Галичину заселяють

«родственные галичане, русины и гуцуль»;

що св. п. М. Грушевський та Винниченко були агентами австріяцького уряду;
що після евакуації німецького війська з України

«временно возникла Украинская Директорія — 6. XII. 1918 — 26. I. 1919»;

що С. В. Петлюра

«допустилъ погромъ евреевъ въ Проскуровѣ, устроенный галиччанами»;

що врятувати Росію можна, починаючи боротьбу з ними (червоними — П. Ш.) від увільнення України, для чого треба об'єднатися через скликання

«съѣзда освобожденія Родины»,

на якому українці могли б узяти участь, висилаючи представників від угруповань — А. Лівичького в Парижі, В. Сальського у Варшаві, П. Скоропадського в Берліні і А. Швеця у Празі. — Надзвичайне!

Щоб надати характеру історичної вартости своїй ідеології «возглавитель» Ліґи п. Гринь, що залічує себе до авторитетних істориків (склав іспит на вчителя історії), полемізує з такими стовпами московської державної історії, як Іловайський і Платонов, в артикулі під титулом «Россія и Украина». Замало місця і шкода часу, щоб подавати зміст тої статті—треба однак визнати, що, все-ж Іловайський і Платонов мають де-що більше ерудиції, щоб бути істориками, мимо їхньої тенденційности.

Закінчується брошуру статтею «Через освобожденную Украину къ Великой Россіи» генерала Ю. Романовського. Ось тут із авторитетних слів московського генерала, що «любезно» згодився висловити свою опінію про питання

«объ освободительной работѣ на территории Украинны»,

можемо нарешті довідатися, що

«украинскій сепаратизмъ является однимъ изъ уродливыхъ явленій современной печальной русской дѣйствительности»;

що

«въ Вѣнѣ создано теорію о принадлежности его (Украинського Народу—П. Ш.) сперва къ особому славянскому племени рутеновъ, затѣмъ онъ обращается въ украинцевъ»;

що

«непосредственно перед войной нити этой работы (відділення України від Москви—П. Ш.) были сосредоточены главнымъ образомъ въ рукахъ уніатскаго митрополита графа Шептицькаго, перешедшаго изъ политическихъ расчетовъ въ унію»;

що

«помощникомъ митрополита былъ профессоръ Грушевскій, не брезговавшій впрочемъ и просто шпіонажемъ въ пользу Австріи»;

що жовто-блакитні барви були

«пожаловани Галиції імператоромъ Францомъ Іосифомъ, злѣйшимъ врагомъ славянства» (пожоловани—і ким — ворогом! Що за нонсенс логічний — П. Ш.);

що

«вся теорія українськихъ сепаратистовъ противорѣчить всей русской исторіи (московській — такъ! — П. Ш.).

Ну, і чи варто з цих бздурів робити висновки? Хіба підсумки. Ото-ж, з одного боку, ставка на Україну, з другого,— заперечення існування її. Україна — це інтрига Австрії, Польщі, а може її... Абісінії.

Розподіл еміграції на угруповання — відсутність хоч би впрост елементарного зазнайомлення з українським національним рухом, на який «возглавитель» Ліги мав замір спертися.

Але найбільше навіть не нахабство, а глупота в претенсіях п. Гриня на гетьманство на Україні. Аж вірити не хочеться, що людина може дійти до стану такого запаморочення.

Та-ж народ український ставить до своїх провідників дуже високі вимогання, про що свідчить історія таких вождів, як П. Дорошенко, І. Виговський, І. Мазепа, П. Орлик, С. Петлюра. Пан В.Гринь—гетьман України з паном І.Гринем мабуть, як військовим міністром і генералом Ю. Романовським в ролі начальника генерального штабу.

Що це все значить, а передусім звідки гроші на такі пашквілі і бздури — чи здають собі справу з цього «офицеры и солдаты запаса», що на їх гроші друкується подібні речі.

Пашквілянтів і ренегатів завжди вистачить, але нехай-же всі, хто читав цей пашквіль, знають, що еміграція українська об'єднана і з певністю на «с'їздѣ освободенія родини» представлена не буде, а Україна Вождя має. *)

П. Шандрук

Вересень 1938.

*) Всі підкреслення мої — П. Ш.

З ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ

— Нова міжнародня ситуація і нова совітська тактика. — Ювілей комсомолу.

Кожного, хто слідкував за розвитком кризи в Центральній Європі на протязі останніх двох місяців, мусіло цікавити питання, як поставиться до тих подій, які так хвилювали і хвилюють цілий світ, совітська преса і совітські чинники. Адже-ж не підлягає найменшому сумніву, що хоч в часі цієї кризи розв'язувалася справа Чехословаччини, загострення її було викликано передовсім через те, що Чехословацька республіка мала союзний договір з ССРСР і обернулася в терен експансії совітської і совітських впливів. Справа йшла тут не тільки про Чехословаччину, а тако-ж про ССРСР. Мюнхенські постанови знаменували собою не тільки ліквідацію тої політики, яку провадив в Чехословаччині Бенеш, але тако-ж ліквідацію впливів ССРСР а Західній і Центральній Європі. Вони означали колосальну дипломатичну поразку ССРСР, були важким ударом для престижу великої держави, ролю якої вона хоче відігравати. В зв'язку з перебудовою Чехословаччини на порядок денний стала справа українського Закарпаття, яка в європейській пресі виразно зв'язувалася і зв'язується з українською проблемою в її цілому. Питання про відбудову самостійної української держави і поділ ССРСР жваво дискутується на шпальтах європейської преси.

Здавалося б, що совітські чинники і совітська преса мусіли б негайно зареагувати на всі ці події, які дошкульно і боляче зачіпають совітські інтереси. Здавалося б, совітська преса мусить бути переповнена цілою низкою галасливих статей, які висловлюють «в імені совітського і світового пролетаріату» обурення і протест проти нового курсу в Європі. Але перегортаючи сторінки совітських часописів ми зустрічаємося з цілком протилежним з'явищем. Світські чинники виявили колосальну розважність і холоднокровність і ні на одну хвилину не піддалися впливу почуття. Світська преса довгий час, аж поки рішаючими колами не була встановлена нова тактика і нові позиції в зміненій міжнародній ситуації, не лише не концентрувала увагу своїх читачів на тому, що відбувалося в Європі, а навпаки, все це старанно проминала і замовчувала. Вступні статті «Правд'и» і «Извест'ий» уникали тем, присвячених справам міжнародньої політики і міжнароднього становища. В день найбільшого напруження в Європі, коли відбувалася нарада в Мюнхені, «Правда» свою вступну статтю присвятила... виходу в світ «Історії ВКП». І подібні теми для вступних статей провідних совітських органів для останніх тижнів були правилом. Більше того. В своїй хронікальній частині совітські органи не подавали навіть відомостей про де-які виступи і посунення совітської дипломатії, що про них самі-ж совітські чинники подавали до відома закордонної преси.

І лише у виступах совітських достойників під час двадцять перших роковин більшовицької революції відкрився крайчик завіси над тими концепціями і планами, які побудували собі большевики в зв'язку із зміною міжнародньої ситуації. Під час жовтневих свят в совітській пресі оголошено дуже важні документи, які дають матеріал для з'ясування того, яким способом і якими шляхами большевики хочуть дати собі раду після тої поразки, якої вони зазнали. Такими документами є видані з приводу «жовтневих» свят накази для червоної армії і флоти Ворошилова і новопризначеного морського наркома Фріновського, промова Молотова на урочистих

зборах московського совіту і ювілейна стаття в «Правді» Дімітрова, керівника Третього Інтернаціоналу. Всі ці матеріали вказують, що совітська верхівка зареагувала на зміну міжнародньої ситуації висуненням нових тактичних позицій, які відтепер будуть обов'язкові очевидно не лише для ССРСР, але й для його численних агентів в різних державах. Через те ці високо авторитетні енуціяції совітських достойників треба розглянути з більшою докладністю.

* * *

Сучасний міжнародній стан совітські достойники характеризують в дуже загрозливих фарбах. Наказ Ворошилова говорить про збільшену військову небезпеку, про огнища війни, які обертаються в другу світову імперіялістичну бою; наказ Фріновського згадує про хрестовий похід, який фашизм готує проти соціалістичної батьківщини, а Молотов просто заявляє, що друга імперіялістична війна вже почалася. В цій грізній ситуації совітський союз, як заявив це Молотов, стоїть на позиції «боротьби з фашистською агресією, на позиції охорони миру, свободи і незалежності народів од фашистського нападу» («Изв.» ч. 266 з 10. II). «Червона армія, — твердить Ворошилов, — завжди буде напоготові». Цю готовність червоної армії і ССРСР до боротьби і Молотов, і Ворошилов дуже докладно і широко ілюстрували серпневим інцидентом на манджурсько-совітському кордоні, який в їх редакції обернувся у вияв небувалого в світі героїзму червоної армії; так само відмову ССРСР від активної участі в чесько-німецькому конфлікті в освітленні совітських провідників треба вважати виявленням її готовності до боротьби з фашизмом.

Очевидно, можна було б, зважаючи на такі неув'язки, трактувати, що ССРСР переходить од тактики нападу до тактики оборони, що він не хоче дражнити тих, кого зараховує до «фашистського табору». Цей висновок буде видаватися тим більше правдоподібним, коли прийняти до уваги ту вперту мовчанку совітської преси в часі найбільшого європейського напруження, яку ми зазначили вище. Проте той дальший матеріал, що його містять заяви совітських достойників, вказує, що цей висновок був би неправильним. Ходить не про перехід до оборони і припинення совітської агресії, а лише про зміну тактики цієї агресії. Усталена тепер нова тактика ССРСР зазначена Молотовим і конкретизована й доповнена Дімітровим; цей останній поставив ті крапки над і, які не міг поставити Молотов, зважаючи на своє офіційне становище. Ми назвали цю тактику новою; ця назва до неї може бути пристосована лише умовно; ходить власне про те, що керуючі совітські чинники витягли з большевицького архіву стару теорію капіталістичного оточення, в якому перебуває ССРСР, і з цієї теорії роблять відповідні практичні висновки. Несміло і обережно справа висунення цієї старої концепції була зроблена Сталіним в лютому місяці цього року в його листі до комсомольця Іванова; тепер, при змінній міжнародній ситуації, ця теорія поставлена в основі совітської політики в закордонних справах.

Формулюючи завдання совітів в новій міжнародній ситуації, Молотов зазначив, що не треба забувати, що ССРСР перебуває в капіталістичному оточенні, що боротьба капіталістичного світу з ССРСР провадиться шляхом організації широкої сітки внутрішньої агентури в межах самого ССРСР, що ворожі агенти-шкідники, буржуазні націоналісти, троцькісти — мають своїм завданням розкласти ССРСР з середини; ця ворожа акція є одним із військових засобів, які вживає капіталістичний світ проти ССРСР в тій новій імперіялістичній війні, яка вже почалася. Через те нарком Фріновський в своєму наказі, говорячи про ліквідацію шкідництва, яку переводила совітська влада, користуватися військовими термінами; він говорить про грандіозні перемоги, здобуті над наймитами фашистів, що робили спробу розділити совітську батьківщину. Щоб протидіяти цій ворожій акції, Молотов дипломатично рекомендує дбати про скріплення совітських

інтернаціональних зв'язків. Значіння цієї формули з повною одвертістю розкриває Дімітров; він говорить про необхідність поширення і скріплення совітської підвирної і руйнуючої праці в цілях наближення соціальної революції. Відповідно до цієї концепції друга імперіялістична війна, яка є неминучою, яка вже почалася, має закінчитися соціальною революцією, загальною руйною сучасного господарського ладу. При цих обставинах завдання ССРСР полягає в тому, щоб протиставити себе капіталістичному оточенню, як цілому, не зв'язувати себе піддержкою тої чи іншої групи буржуазних держав, а заховати червону армію до того моменту, коли вона зможе понести до Європи прапор соціальної революції. Отже треба уникати зовнішніх конфліктів, але натомість треба інтенсифікувати і поширити «інтернаціональні пролетарські зв'язки», провадити в цілому світі підвирну й руйнуючу працю, для якої совітські агенти мають і вироблені методи, й довгий досвід.

В цій новій тактиці де-які закордонні публіцисти готові були вбачати доказ безсилля совітів, вияв того, що вони переходять від політики наступу до політики оборони. Думаємо, що найнебезпечнішим є недооцінювати сили свого ворога. Таркуємо нову тактику совітської влади лише, як цілком правильний і доцільний підрахунок її сил і можливостей. Безумовно не є в інтересах совітської влади форсувати зовнішній конфлікт і ризикувати участю в ньому червоної армії. Нам доводилося вже спинятися на тих труднощах господарського характеру, з якими зв'язано для совітів провадження війни. Але є тут і інші перешкоди, може ще важніші; це — настрої совітського громадянства. Цими днями відбулося в Москві святкування двадцятилітнього ювілею комсомолу, організації молоді, яка складає головну частину кадрів червоної армії. Ювілейні урочистості набрали були цілком похоронного характеру, бо всім докладчикам і промовцям довелося згадувати про ті шкоди, які заподіяли керуючим кадрам комсомолу «вороги народу», про той «розклад», який серед них панує. Коли такі відносини існують в комсомолі, що мав би складати головну підпору совітської влади, то що говорити про ширші маси совітських громадян. Отже з цього погляду ССРСР цілком правильно робить, коли, не покладаючися на лояльність своїх громадян, ухиляється від активної участі в зовнішньому конфлікті і сконцентровує свою головну увагу на організацію підвирної підвирної праці на Заході. Треба констатувати, що як в Західній Європі, так і в Америці в зв'язку з неурегульованістю сучасних відносин існує досить такого пального матеріялу, який совітські агенти можуть використати. В своїй підземній розкладовій праці по-за межами ССРСР комуністи мали цілий ряд успіхів. І ніхто не може гарантувати, що ці успіхи є останніми. Треба адже-ж мати на увазі, що тепер комуністи, для того, щоб досягнути бажаних для них наслідків, вважають для себе можливим виступати під чужими прапорами, користуватися фірмою чужих організацій. І хто може сказати, в якій мірі і як в тій кампанії, яка провадиться після Мюнхена проти Чемберлена і Даладьє, в тому рухові, який розпочався проти Німеччини в зв'язку з її репресіями проти жидів після паризького атентату, розподілені ширі і незапам'янені морально ідеологічні противники відповідної політики, з одного боку, і люди, що виконують завдання підземних совітських агентур, з другого боку. Легковажити большевицькі акції і її можливості, затуляти очі на небезпеку, якою вона загрожує, не можна в жадний спосіб, бо це означало б, що події нас можуть поставити перед дуже неприємними несподіванками. Небезпека від большевизму зникне лише тоді, коли зникне основне джерело її — ССРСР і на її місці повстануть самостійні національні держави.

* * *

Вище ми згадали про ювілей комсомолу. У виступах совітських доповідачів на цих урочистостях є так багато характеристичного, що про цю справу треба згадати окремо.

Турботи про совітську молодь і констатування того факту, що відносини там незадовольняючі, для совітських чинників — справа не сьогоднішнього дня. Про це почали говорити і писати ще перед кількома роками, у зв'язку з убивством Кирова. Очевидно вживалися й відповідні заходи для того, щоб забезпечити серед молоді вплив офіційної ідеології.

Проте заходи ці не дали жадних наслідків і «Комсомольська Правда» (ч. 252 з 31. X) в статті, присвяченій ювілею комсомолу, знову примушена констатувати, що «в недалекому минулому троцькисто-бухаринцям і буржуазно-націоналістичним бандитам вдалося розкласти частину комсомольських працівників і зробити їх здобичею закордонних розвідок». Голова центрального комітету комсомолу Косарів свій виступ на урочистому святкуванні ювілею мусів почати з каяття, що вони не доглянули праці в комсомолі ворогів народу і дали їм можливість розкласти частину комсомольських кадрів. Очевидно він обіцяв, що в майбутньому таких помилок не буде. Проте не минуло й двох тижнів з дня ювілею, коли виявилось, що знову стався недогляд і в ворогах народу опинився секретарь українського комсомольського осередку.

Автори ювілейних стаей і промовець на святі Жданов підкреслювали, що комсомолові бракує теоретичної підготовки і політичної освіти. «Справа з політичною освітою в комсомолі стоїть недобре», говорив Жданов («Изв.» ч. 258 з 4. XI). «Тут ще дуже багато показного і неглибокого». Проте суть проблеми зовсім не в браці знань, а в чомусь іншому, глибшому. Не через те комсомольці попадають під вплив «ворогів народу», що не знають творів Маркса і Енгельса. Цікаві натяки на це містить стаття Панкратової: «Замітки преподавателя вуза» («Изв.» ч. 256 з 31. X): «Студенти часто студіюють ті або інші марксистські праці для того, щоб скласти іспит (підкр. мос. В. С.). Не лише студенти, але аспіранти і наукові працівники, як п р а в и л о (підкр. мос. В. С.), не читали і не студіювали «Капітала», знайомляться з окремими розділами». Суть не в тому, що серед молоді нема знання большевицької догматики; справа стоїть для большевиків значно гірше; нема зацікавлення нею, її вчать лише через те, що це вимагається совітськими нормами. Справжні зацікавлення молоді лежать в іншій площині, яка совітськими чинниками трактується, як шкідливий ухил і розклад. Молодь, вихована Сталіним, не хоче йти його шляхами, а шукає своїх, нових. В цьому є найбільша трагедія совітського режиму і його найбільша небезпека.

В. С.

ЛИСТОПАД — МІСЯЦЬ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ !

Ділом вшануйте пам'ять тих, що своїм зусиллям та терпінням поставили нас у ряд націй.

НА ТЕПЕРІШНІ ТЕМИ

— Іспанські справи. — Закарпаття.

Іспанські справи, до яких ми повертаємося знову, вступають, так би мовити, в нову фазу, привертаючи собі характер справді іспанський. Читачам відомо, скільки було крику й галасу навколо цих справ, скільки держав було в них заінтересовано. А тому що інтереси окремих держав в іспанських подіях мали часом діаметрально протилежний характер, од того й виходив інтернаціональний аспект іспанських справ. Тепер же цей інтернаціональний аспект поволі починає тратитися. Совіти й Франція з свого часу підтримували республіканську Іспанію, Німеччина й Італія — націоналістичну. Англія, підтримуючи на початку республіканців за часів міністрування Ідена, тепер займає позиції, як що не одверто прихильні до ген. Франка, то принаймні нейтральні, з великим нахилом на користь останнього.

У зв'язку із зміною міжнародних стосунків міняється відношення й до іспанських справ. Замирюється Франція й Англія з Італією, а в основі їхніх розходжень було і відношення до іспанських справ. 15-го поточного місяця увійшов в силу англо-італійський договір, а він власне затримувався із-за непримиримости позицій. Як Англія, так і Італія поробили уступки: Італія забрала від ген. Франка до 15.000 своїх добровольців, і заявила, що жадних аспірацій на іспанські території чи острови не має, а Велика Британія признала Етіопію за Італією. Договір цей уточнює навіть, що Італія дотримуватиметься status quo в західній частині Середземного моря, що, очевидно, йде на руку й французьким інтересам, які лежать по лінії Франція—Північна Африка. Коли падає міжнародний аспект іспанських справ, то ясно, що разом з тим зменшується допомога воюючим сторонам, особливо червоній Іспанії. Треба одмітити, що сильно підупала совітська допомога червоній Іспанії. І то певно з двох причин: давати ту допомогу що-далі, то робилося тяжче з огляду на комунікацію й транзит, а з другого боку, очевидно, й совіти вирішили, що давати допомогу тим, яких поразка вже задалегідь відома, — то зовсім не вигідно. Тим то й можна пояснити такі явища, як майже наявний голод в червоній Іспанії. Свідчить про те призначення Мартінеза Барріо, голови кортесів і голови комітету допомоги Іспанії, який, роблючи догад в Барселоні, сказав, що

«споживчі ресурси недостатні для задоволення потреб населення, звідси й необхідність чужинської допомоги в цій галузі». («Le Temps» з 19. XI. 1938).

Говорючі-ж про допомогу урядів, він зауважив, що

«офіційна допомога урядів звелася до «дуже скромних» посилок».

Цей вишуканий вираз: «дуже скромних» посилок в устах відповідального діяча червоної Іспанії значить дуже багато і він промовляє скоріше про те, що невдовзі із-за цих «скромних посилок» червоній Іспанії нічого не зостанеться, як миритися з ген. Франком, який, по словах самого Мартінеза Барріо, посідає вже 60 відсот. іспанської території.

І таким чином, по замиренні великих держав між собою в стосунку до іспанських подій, вирішення іспанського питання (як справедливо зауважує «Le Temps» з 20. XI. 38)

«зараз залежить головним чином, як то і належить, від самих іспанців і від того рішення, яке вони самі знайдуть потрібним дати у повноті їхній правності, тому, що є і мусить зостатися кризою чисто внутрішньою».

Так падає в небуття одна небезпека на Заході, підтримувана й з такою енергією роздмухувана совітами. Поворот у справах іспанських ще один удар по совітах. Правда, для них такі речі звиклі. Так як у тій пісні:

«C'était un coup rude,
Rude a recevoir,
Malgré l'habitude
Qu'on peut y avoir».

Бо-ж, не дивлючися на звичку, виключення їх з іспанських подій, і то остаточне, виключає їх із Західної Європи. А то вже багато значить.

* * *

Закарпаття починає вже вступати в, так би мовити, узаконений період свого життя. В Празі парламент ухвалив конституційні закони як щодо Словаччини, так і щодо Карпатської України.

Як подавав «Le Temps» з 19. XI. 1938, вступ до цього проєктованого закону звучить так:

«З огляду на те, що русини з Південних Карпатів добровільно приєдналися до Чехословацької республіки і що як найширшу автономію було обіцяно цій етнічній частині української нації...»

Головні артикули проєкту закону ця-ж газета передає у скороченні

«Артикул 1-ий говорить, що всі точки закону про автономію Словаччини відносяться до території півдня Карпатів яка називається Карпатська Україна.

Арт. 2-ий уточнює, що в законі про автономію Словаччини терміни «словацька країна», «автономний словацький уряд» і «словацька мова» мусять бути замінені на «Карпатська Україна», «карпато-український уряд» і «українська мова».

Арт. 3-ій говорить про те, що виконавча влада в Карпатській Україні належатиме карпато-українському урядові, що матиме трьох членів аж до часу, коли автономний карпато-український сейм не назначить органів виконавчих.

Арт. 5. Вибори до українського парламенту матимуть місце по призначенню українського уряду протягом не довше, як за 18 місяців після опублікування цього закону.

Остаточна столиця Карпатської України буде визначена пізніше карпато-українським урядом».

А 19-го листопада закон про автономію Закарпаття був прийнятий 146 голосами, себ-то більше, як 3/5 всіх голосів. Проти закону цього голосували комуністи, частина соціал-демократів та один правий («Le Temps» з 20. XI. 1938 р.).

У другому читанні зайшли зміни проєкту про автономію, а саме щодо назви Закарпаття, з огляду на те, що під назвою «Підкарпатська Русь» договір Сен-Жерменський цю країну признав за Чехословащиною. Отже юридично ця назва зостатися і в новому законі, але до конституційного закону про автономію Закарпаття внесено параграф, про те, що автономний парламент цієї країни матиме змогу конституційно змінити

назву «Підкарпатська Русь» на «Карпатську Україну». («Le Temps» з 21. XI 1938).

Треба гадати, що в залишенні тимчасово старої назви є певний політичний сенс, а саме: Сен-Жерменський договір підписаний і великими державами, які гарантували Карпатську Україну в складі Чехословаччини і по цьому договору гарантована була їй і автономія. Але ці гарантії торкалися її під назвою «Підкарпатської Русі». Тепер, коли б назва зараз була конституційно у Празі змінена, то можливо, що де-які держави, учасники договору в Сен-Жермені, які недавно були проти існування автономного Закарпаття, могли б по причині назви відкликати свою гарантію. Очевидно у передбаченні цього відкликання тимчасово залишено стару назву, давши одначе змогу їй з часом змінити.

НА АНТИУКРАЇНСЬКІ ВИСТУПИ

Антиукраїнська кампанія, що її з легкої руки Союзу Друзів Національної Росії розпочали де-які органи паризької й провінційальної преси, викликає спротив серед кол французьких, добре ознайомлених із реальним станом українського питання. Як один із зразків цього, подаємо лист, якого виправив до п. Шарля Мораса з цього приводу п. Мішель Шоден, *licencié en droit*, син відомого приятеля України п. Фернанда Шодена, фундатора «*Les Nouvelles Littéraires*», члена управи французького Товариства Українознавства, видатного публіциста і журналіста.

Paris, le 24 Novembre 1938.

Michel Chaudun
227, Rue de Vaugirard
Paris XVe

Monsieur Charles Maurras
Membre de l'Académie Française

Maitre,

Je n'ai pas d'autre titre à vous écrire que celui d'être depuis vingt ans un de vos lecteurs assidus et de m'être ainsi arrêté, lundi dernier, sur un des chapitres de votre « Politique » commentant un article des frères Tharaud sur « Anne de Russie ».

Malgré le grand talent de ces écrivains et la solidité de leurs études sur l'Europe Orientale, je ne crois pas qu'ils aient été exactement renseignés sur la question ukrainienne. Bien loin d'être dû à un pédant viennois, le nom d'Ukraine était couramment employé au XVIIIe siècle, entre autres par Voltaire qui l'utilisa dans son Histoire de Charles XII et dans son Histoire de Russie sous le règne de Pierre le Grand. « L'Ukraine a toujours aspiré à être libre... » Il semble bien d'ailleurs qu'en ce siècle des lumières, l'Ukraine ait été beaucoup moins inconnue ou méconnue que de nos jours, puisque, même en un roman comme Faublas, on peut trouver, affadi, déformé au cours de plusieurs chapitres, mais cependant assez vrai en gros, un écho des luttes des cosaques

d'Ukraine contre la Pologne. Vous savez bien aussi, Maître, que la France et Louis XV accueillaient aux misères de l'exil, avaient reçu et placé quelques survivants de l'épopée de Mazeppa, entre autres le fils de l'hetman Orlik, successeur de Mazeppa, qui fut colonel d'un régiment français et Wognarowski, neveu de Mazeppa, qui fut lieutenant aux hussards de Bercheny aux appointements de 501 livres...

Que des patriotes russes se refusent, comme naguère le Président Benès, à voir dans sa réalité le problème des nationalités dans leur Etat (orgueil, aveuglement, patriotisme mal compris ?) on peut comprendre leur sentiment, mais non pas le partager. La Russie n'est pas l'Ukraine, et sans prétendre qu'elles n'ont rien de commun entre elles, la Russie est à l'égard de l'Ukraine dans le même rapport que la Roumanie à l'égard de l'Empire romain. Elle lui a emprunté son nom original, sa culture, voire même quelques uns de ses hommes, mais l'enfant n'est pas le père, loin de là !

Au temps où la princesse Anne de Kiev vint régner sur la France, il n'existait pas d'autre « Russie » que celle que nous appelons l'Ukraine (Rus en vieux slave) ou la Ruthénie. Jusqu'en 1721 on ne connaissait que la Moscovie née en tant qu'Etat de la soumission d'un prince moscovite, Jean Kalyta, à un Khan tatar, en 1338. Après 1721 on parle de l'Empire russe. Kiev n'est pas la mère des villes russes, mais ruthènes, car Nestor, le chroniqueur du XIIe siècle aurait été assez embrassé de situer une « Russie » autre que celle de Kiev. Et si la preuve a contrario est admise, Lelewel, un des patriotes polonais réfugiés à Bruxelles au siècle dernier insiste à maintes reprises dans son « Histoire de la Lithuanie et de la Ruthénie » sur les différences fondamentales entre ce qu'il appelle la « Russie Rouge » (Ruthénie ou Ukraine) et la Moscovie : « La Russie Rouge qui existait bien avant la fondation de l'Etat moscovite n'a pu appartenir à la Moscovie devenue au 18-e siècle la Russie. Procède-t-on de ceux qui sont nés après nous ? Il n'existe aucun lien national entre la Russie Rouge... pays slave, libre... et la Moscovie, pays non slave, asiatique... » (p. LXIV et suiv.) Il est juste d'ajouter que Lelewel prétendait que le Ruthénie était... polonaise.

En fait, toute l'ombre accumulée sur l'histoire de l'Ukraine est due en France, à l'influence de la science russe. Depuis 1870, la vague de russophilie a sur ce point précis noyé toute critique, tout sens critique plutôt. Nos meilleurs historiens et même les plus récents n'utilisent que des sources russes, évidemment contaminées en départ. Il y a tout de même revirement chez certains ; à preuve, le Professeur Pittard, que vous avez élogieusement cité dans une de vos dernières revues de presse, l'exprime vivement dans son ouvrage « Les Races et l'Histoire » (Paris 1924, p. p. 283-287). L'illusion a duré parce que sous les Tzars comme sous le régime bolchevique (malgré l'autorisation d'imprimer livres et journaux en langue nationale) le panrussisme sévit, courbant sous le joug les 175 ou 180 nationalités, allant de la tribu à l'Etat organisé.

Et cependant dès 1868, M. Delamarre présentait à ses collègues du sénat français un mémoire sur l'Ukraine ; un mouvement littéraire était né avec Byron, Hugo, Mérimée, J. B. Stahl, Déroulède, qui se continue à l'heure actuelle tant avec les traductions de Gogol, de Tchekov, de Hruchevsky, le grand historien ukrainien qu'avec les ouvrages d'Emmanuel Evain, de Tisserand sur l'Ukraine. Evain, dans sa plaquette sur « L'Indépendance de l'Ukraine et la France » a publié une bibliographie abrégée des sources françaises sur ce malheureux pays au 17e et 18e siècles. En politique, faut-il rappeler que la France fut, avec l'Angleterre, la première à reconnaître le nouvel Etat indépendant (fin décembre 1917) et qu'elle nomma pour haut commissaire le général Tabouis ? Faut-il rappeler aussi, hélas, que le dernier chef national, l'hetman Petlura, fut assassiné Boulevard St-Michel ?

A l'heure actuelle, que représente le « danger » ukrainien ? L'Ukraine comme tant de fois au cours de son histoire qui vit la domination tatar, la polonaise, la lithuanienne, la russe, est partagée entre la Russie (32 millions), la Pologne (7 millions), la Roumanie et l'Ukraine Subcarpatique. Même si ce dernier Etat fédéré aux restes de la Tchécoslovaquie doit subir l'influence ou

le joug germanique, peut-on penser qu'au jour — proche ou lointain — du remembrement, l'Ukraine ressuscitée supportera passivement la même contrainte allemande ? Quarante millions d'hommes ne réagissent pas, dans l'ivresse de l'unité refaite et de la nation libérée, comme quelques dizaines de milliers soumis momentanément encore à une sujétion étrangère.

Et la France ? Si l'Ukraine reste partie intégrante de l'URSS, elle ne pourrait voir en nous que les alliés de son bourreau. Si elle se sépare, et que nous n'ayons apporté à sa libération aucune entrave diplomatique ou autre en raison de notre « amitié » avec l'URSS, l'Ukraine ne nous devra sans doute aucune reconnaissance, mais ne nous portera non plus aucune haine. Et nous avons trop appris depuis deux siècles à nous méfier de la Russie, d'Elisabeth à Staline, pour ne pas considérer d'un œil attentif l'établissement d'un Etat slave et peu russe aux flancs du colosse.

S'il est trop tôt sans doute pour prendre définitivement parti, ne peut-on demander au moins aux Français qui guident l'opinion, d'étudier impartialement l'histoire de la nation ukrainienne qui après l'éblouissante aurore du Xe au XIIe siècles, a dû lutter pendant huit siècles pour une indépendance de trois ans ? L'effort d'un peuple qui n'a pas encore désespéré n'est-il pas sympathique et est-ce trop demander à la France de tradition royale de connaître une belle histoire avant de condamner son peuple en raison des ambitions d'un autre ? Notre ignorance ou notre indifférence à cet égard serait plus que jamais sans excuses.

Je m'excuse, Maître, de vous avoir importuné de cette longue dissertation que l'intérêt que je porte à l'Ukraine vous fera comprendre, sinon pardonner.

Et je vous prie de vouloir bien agréer, avec l'expression de ma vive et reconnaissante admiration, l'ghommage de mon respect.

Michel Chaudin

* * *

Надходять до нашої Редакції численні відгуки від наших громадян у Франції і в Бельгії, які вважають за необхідне реагувати на цю нову нападсть. Нижче подаємо замітку про це останнього числа «Bulletin de Presse Ukrainien» в Парижі. Навмисно наводимо ці два документи французькою мовою.

Sous le titre et sous-titre « Il y a 1.000 ans une petite princesse russe devenait Reine de France. Elle était née à Kiev, capitale de cette Ukraine dont la propagande nazie a fait son nouveau but », les écrivains bien connus, Jérôme et Jean Tharaud décrivent dans *Paris-Soir* (21. XI) la fête organisée à Senlis le même jour à la mémoire de cette princesse, sous les auspices de la « Société des Amis de la Russie nationale » ; ils racontent brièvement et à leur façon l'histoire de cette princesse et ils « expliquent » enfin pourquoi la « Société des Amis de la Russie nationale » « a éprouvé le besoin de fêter cette reine Anne ».

Complimentons d'abord les auteurs : la description de la fête ne laisse rien à désirer au point de vue artistique, mais il n'en est pas de même avec l'histoire de la princesse Anne de Kiev. Dans leur style habituel, ils reconnaissent que « jusqu'à ce jour » ils n'avaient que « l'idée la plus vague de la pieuse princesse ». On peut retenir cet aveu car, justement, le titre même de l'article prouve que l'auteur ne connaît ni la princesse ni son pays d'origine.

Rappelons tout d'abord que la princesse Anne de Kiev n'a épousé Henri Ier qu'en 1051 ; il y a donc 887 ans et non 1.000 ans... Mais à quoi bon parler d'histoire puisque l'article de MM. Tharaud en fait d'histoire cède le pas à la politique et à une politique tendancieuses. En voici du reste quelques échantillons :

« Pourquoi, dit-il, la « Société des Amis de la Russie nationale » a-t-elle éprouvé le besoin de fêter cette reine Anne ? La raison est très simple. Les Russes de Paris ont voulu manifester ainsi la profonde inquiétude qui leur étirent le cœur. L'ancien duché de Kiev, berceau de la nation russe, est aujourd'hui menacé par la propagande allemande » (Les journaux russes bolchevistes disent la même chose). Pour quelle raison ? — Les auteurs l'expliquent bien mal : d'une part, ils veulent prouver qu'il n'y a pas d'Ukrainiens, mais seulement des « Petits-Russiens » en Ukraine qui sont travaillés par la propagande étrangère et, d'autre part, il apparaît que ces « Petits-Russiens » ont essayé déjà de former et Etat indépendant par eux-mêmes. D'un côté, d'après leurs données historiques, la Moscovie et l'Ukraine ne feraient qu'un ; de l'autre, ils lancent le cri que « le danger ukrainien » existe réellement. Et au bout de leur argumentation, tout à la fin de leur article de propagande pro-russe, ils écrivent enfin : « Une Russie divisée en deux tronçons dont l'un nous serait résolument hostile, quelle catastrophe pour la France ! »

Ainsi, J.-J. Tharaud ont écrit en grands connaisseurs de la politique de l'Est Européen, eux que nous avons toujours connus comme de bons romanciers. A-t-on oublié que dans leur roman « Le royaume de Dieu » ils employaient couramment le mot « ukrainien ». C'est donc qu'à l'époque ils ne doutaient pas encore de l'existence de l'Ukraine et des Ukrainiens...

Loin de nous de polémiser avec des romanciers qui délaissant le roman se sont lancés dans un nouveau domaine qui pour le moins leur est inconnu. Disons seulement que les Ukrainiens n'ont jamais considéré la princesse Anne de Kiev comme princesse moscovite ; que les Russes d'aujourd'hui, c'est à dire les Moscovites, qui ont arbitrairement pris le nom de Russes, n'ont aucune raison de fêter la princesse Hanna Yaroslavna de Kiev ; que toute leur propagande historique et politique contre l'Ukraine est fausse et ridicule ; que l'Ukraine Indépendante tôt ou tard sera reconstituée non par les étrangers mais par ses vaillants enfants — les frères de ces trois cent mille combattants qui sont tombés de 1917 à 1920, en luttant contre tous les occupants de leur pays, pour la République Ukrainienne Indépendante. Ajoutons encore que l'Ukraine n'a besoin d'aucune occupation étrangère, y compris l'occupation russe et qu'elle n'est pas un danger pour la France car en 1917 la France, la première, a reconnu l'Ukraine Indépendante. Par contre, on peut affirmer qu'une fois indépendante, elle sera un élément de stabilité dans l'Est européen contre tous les impérialismes et surtout contre l'impérialisme russe qui a toujours menacé et menace encore aujourd'hui la tranquillité du monde et écrase sous sa domination des peuples plus civilisés que le peuple moscovite. Ce dernier s'est approprié l'héritage historique, culturel et politique de cette Ukraine à laquelle il refuse même de laisser son nom glorieux.

Opposons aux idées de MM. Tharaud, qui ressemblent étrangement aux idées de M. de Goulevitch, descendant turbulent de la noblesse ukrainienne russifiée, les nobles idées du grand historien français qu'est Voltaire et qui a dit dans son « Histoire de Charles XII » que « l'Ukraine a toujours aspiré à être libre ». Faut-il rappeler qu'il se plaça résolument aux côtés de Mazeppa et non aux côtés de Pierre que les impérialistes du Kremlin célèbrent avec tant de pompe aujourd'hui.

Чи ви вже зложили свою жертву на українських інвалідів? Зложіть її негайно! Вашої допомічі чекають найвірніші сини України

Трибуна Молодих

Редагує ЯРОСЛАВ ДРИГИНИЧ

Ч. 10.

27 листопада 1938 року.

ЯРОСЛАВ ДРИГИНИЧ

ПО ДІІ ГРЯДУТЬ НА СХІД

Варшава, 1 листопада 1938.

Післявоєнна Європа почала свій другий період. На наших очах провалюється післяверсальська доба гротескових Ліг Націй, комінтернівських і москвінтернівських сугестій, цей fin de siècle Великих Демократій, — і відроджується доба націократії, яка в політичному календарі отримає безсумнівну назву: післямюнхенського періоду.

Період цей ятрився в жовтому вогні Далекого Сходу, гартувався на полях Іспанії і на німецьких окраїнах, відтятих від материка політичними кордонами версальських постанов та виростав на дні національної душі бездержавних, одначе динамічних народів. Сьогодні наближується до zenіту в Середній Європі.

Віссю нових перемін стала Чехословаччина, ця середне-європейська держава національностей, що повсталала, як один з плодів версальської атмосфери, пережила її і перетворилась була у півофіційну випадову базу на Європу — євразійського ССРСР.

Знайшли свою розв'язку і вже навіть прогули дві справи чехословацького комплексу: справа Судетів і Заользанського Шлеська. Немає тільки досі остаточної розв'язки справа, яка, — дарма, що не спірається об мілітарне запілля власної держави, — переросла своїм питомим тягарем судетську і шлеську справу.

Ця справа — це проблема Закарпатської України.

Спершу могло здаватися, що перші ролі в чехословацькій драмі гратимуть справи Судетів і Шлеська, що справа Закарпатської України не вибухне з такою внутрішньою силою і такою протяжною детонацією. За Закарпаттям не стояла сила Української Держави, яка могла б диктувати свою волю.

Одначе, всупереч усім противностям, Закарпатська Україна це зараз центральна проблема не тільки Праги, але й до певної міри цілої Європи.

Не знаємо ще сьогодні, яка буде доля Української Закарпатської Держави. Вповні здаємо собі справу з її труднощів і загроз.

І виразно розуміємо — найважливіше: навіть у Середній Європі, де властиво кінчається засяг українських територій, де український національний потенціал виявляє може найменше динамічних можливостей, стає на весь ріст, як семафор і мemento, проблема України.

Нерозв'язана українська проблема далеких від материка закарпатських окраїн вибухнула з незвичайною силою. З якою-ж силою, з якою-ж стихією і вогнем вибухне при наближчій нагоді ця проблема в серці українських земель, у підсовітській Україні?

Хвиля нового періоду несеться з Заходу на Схід. Переможна і здорова ідея націократії вимагає правильного поладнання усіх національних і державних справ, яких не зумів чи не хотів розв'язати версальський папірус. Неполаднана справа української державности, — не затрачуючи безперервної актуальности в совітській Україні, — набірає повної гостроти на своїх західне-південих окраїнах.

Відроджена й зануалізована проблема Закарпатської України в сьогоднішній конфігурації політичних сил — це дорога з на Схід, на Київ.

* * *

Справа Чехословаччини — це симптом.

Довгими роками сугерували нас різні світові потуги. Переконували про свою непереможність — ескадрами літаків, технічними досягненнями й фабриками.

Чеська фабрика Шкоди постачала зброю в Англію, Францію, червону Іспанію. В перстені, здавалося б, залізних кордонів, Чехословаччина робила вражіння спокійної за своє тривання держави.

Одначе не допомгла тут ані добра, технічно прекрасно вивинувана армія, не допомгли трактати й союзи. Чехословаччину розшарпали за її, вимушеною на ній, «добровільною» і мирною згодою, без слова протесту, при мовчанці й пасивності «приятного» ССРСР і версальської баби-повитухи Франції.

Що-ж було властивою причиною цього «добровільного» розвалу Чехословаччини?

Перше за все брак спільного духа населення чехословацької держави. Брак спільної національної ідеї, яка могла б об'єднувати всіх «чехословаків». Цей брак спільної для всіх горожан держави надрядної національно-державної ідеї, яка є основною передумовою перетривання держави в кожному часі, тим більше в періоді націократії.

Тим то справа Чехословаччини це не тільки симптом, але й сигнал.

Цей брак спільної національно-державної ідеї невмодно характеристичний для ССРСР. Не може-ж бути єдиної національно-державної ідеї для багатьох народів, тим більше для народів по-

літично не рівноправних, що найшлись під колесами історії, і насиллям замкнутах в тюремних кордонах одної держави. ССРСР це ще більше яскравий приклад від Чехословаччини.

На острові Джава існує крилатий смок Varanus Salvator, знаний із того, що коли заїде для нього потреба оборони, розчепірює хребет і ціле тіло, щоб виглядати на більшого звіра, як є в дійсності, і перш за все своїм виглядом залякати супротивника.

Та к и м V a r a n u s S a l v a t o r є С С С Р .

Але ми знаємо добре, що під тим розчепірим хребтом «Оссоа-віахімів» і інших напузирених штучок Совітів криється с л і п и й п р о в у л о к і б е з с и л л я т е р м і д о р у .

Прозорим доказом цього внутрішнього розладдя, цього браку єдиної ідеї, яка є підставою не тільки моральної сили, це — помінаючи совітські поразки в Китаї, — власне їхня найбільша поразка в Європі — п о р а з к а в Ч е х о с л о в а ч ч и н і , випадовій совітській базі в «капіталістичну, фашистівську» Європу.

Насувається питання: чи не наступить розпад ССРСР ще перед збройним ударом ззовні, в обличчі цього удару?

Відповідь на це питання дає напрям і логіка подій. Події грядуть на Схід.

ВСЕВОЛОД ОЛЕКСАНДРОВИЧ

М І Н І М А Л І З М Ч И М А К С И М А Л І М ?

Від Редакції: Автор цієї статті, молодий український письменник, відомий у Галичині, закривається зумисне псевдонімом, щоб дискусія не була засмічена особисто-груповими випадками.

В українському житті триває зараз застій. Панування комплексу менш е в а р т н о с т и . Ота духовість всеобіймаючого рабства, отой хробак сумніву й невір'я у власну силу, у в л а с н у к р о в , що підточує серця й душі значної більшості української суспільності. Оте вічне підтинання власних крил, мовляв, щоб не піддатися легкодушним поривам чи утопійному фантазуванню. Оте вічне чимчикування з а к и м о с ь , блукання давно втертими дорогами й органічна відраза, чи страх відважитися пошукати власної дороги. Чи може не так шукати її, як п р о м о щ у в а т и .

Капітальною ілюстрацією може послужити твір видатного українського політика й колишнього міністра закордонних справ УНР п. О. Шульгина.

Він-же «не збирається вчити старий світ, як жити, а хоче жити так, як цей світ живе». *)

А цей світ, ці «найкультурніші народи Заходу», це ті країни, де «людям найліпше живеться» і, що «залишаються зразковими демократіями**»), це Чехословаччина, Франція і в кінці Сполучені Штати Америки.

Це ті «передові культуртрегери Заходу», де міністри бувають на етапах міжнародних шуканців (Ставіскіяда), де комунізм будував свою мілітарну базу для випадку в Європу (недавня Чехословаччина), де вкінці «ультрадемократична» держава, де голова урядової «демократичної» партії працює на спілку з кіднаперами, гаґстерами й торгівцями живого товару (Hines).

Ось наглядні прояви і висліди діяння «комплексу меншевартности», е п і д е м и ч н о г о м і н і м а л і з м у, що заповнив своїми деструктивними впливами серця й душі українців.

І байдуже куди хто орієнтується: н а л і в о, чи н а п р а в о. Важним є факт, що всі хочуть знайти к и м о с ь уже промочені шляхи, щоб ними безпечно йти.

Це явище незвичайно загрозливе з того огляду, що загачує у зачинах великі історичні дороги українського призначення. (Під «призначенням» розуміємо місію, що покладена на українську націю з огляду на її геополітичне положення й, головню, з огляду на з м і с т і і д у х о в о с т и, що мусить стати джерелом великого відродження).

Ось саме цій справі хочемо присвятити де-що місця. Це не будуть софістичні міркування книжника. Не покликуватимось на приміри з «найкультурніших народів». Приміри черпатимемо з української багатомовної історії, з серця й мозку українського життя.

Нарочито заслонюємося псевдонімом, щоб уникнути того всього, що в зародках убиває у нас всяку дискусію. Може вже раз спробуємо говорити про п р о б л е м и, про з м і с т, а покинемо дрібноміщанське пліткування про фізіологічно-еротичні, чи матеріяльні й родинні відносини дискутанта.

* * *

Треба здати собі справу з того, що уявляє собою українська історія. Чи це тільки безконечний данцюг болючих поразок, прориваний час до часу перемогами, що одначе силою якихось незрозумілих факторів усе-таки кінчались знову поразками? Чи це тільки Калка, Берестечко, Полтава й Базар, цеб-то ті факти й події, що про них звик говорити кожний? Чи це тільки реєстр князівських межюсобиць, козацького авантюриництва й революційної махновщини?

У нас звикли трактувати історію України, як жалібну книгу, що над нею посидіти трохи, посантиментальничати, втерти рукавом одну, дві сльозинки, тай годі! Що-ж, скаже кожний, така собача доля, що б'ють, гонять і плакати не дають.

*) О. Ш у л ь г и н : « Без території », Париж 1933.

***) Там-же: ст. 44, 45 та інші.

Ось тут і найважливіша справа. Це вислід того, що в нас тільки читають історію, ніколи-ж не хочуть її зрозуміти, чи хоча б відчитати її глибший, укритий за повинню фактів, зміст.

Коли-ж все-таки уважливіше поринемо в поживклі карти історії, чи не вдарить, чи не бризне полум'яно-величя логіка подій?

Як це вже не раз і не двічі доказувано, Україна завжди, від початку свого існування сповняла важливе й величне завдання на сході Європи. Не що інше, як українська кров, кість українська була цим гряничним каменем, що об нього ламали собі зуби азійські орди. А чи зараз інакше? Чи-ж не на Україні заломлюється імпет новітніх монголів, байстрюченят азійської Москви й франкфурського жида Маркса?

Зважте-ж!

Західня Європа, оті всі недокровні «демократії» гинуть у нас на очах, пережерті сифілісом і старечим знесиллям. Духово вони вичерпані до сенту. Вся їхня увага, всі залишки енергії були спрямовані на те, щоб створити якусь нежиттєздатню Лігу Народів, чи щось подібного, що запевнило б і м с и т и й м и р . Затишок, спокій, запашний димок люлечки й онаністичне танго — ось приємні перспективи, що розгортаються у головах «найкультурніших народів Заходу».

А одночасно відчуйте весь трагізм глухого кута, що в ньому знайшлася Європа. А б о - а б о ! Або даліше нидіти й потрапити просто в ненаситну пашчеку загроз, наростаючих інвазій, або струснути з себе струпи, відродитися від кореня.

Щ о - ж в и р о с т а є н а т а к о м у ф о н і ?

* * *

Українська нація фізично загартована, з найбільшими заслугами для Європи, що кров'ю й кістю своєю боронить безперервно найбільше загрожених східніх кордонів; духово невичерпана, навпаки з новим, героїчним духовим змістом стає, як ліхтарня у час хуртовини заблуканим кораблям.

Стати відродженням Європи — ось призначення України, що його сповнювати невдовзі прийдеться.

Це не утопічна фразеологія, це л о г і к а історичних фактів.

Б о :

немає іншої нації, що стільки перетерпіла б, немає другої такої нації, що з неї виточили б стільки крові, що стільки століть розбивала б на пух і прах руїницькі орди в їхній дорозі до скорення Європи. І немає другої такої землі, що була б засіяна густіше таким святим посівом, як кість і кров.

І т о м у с т а в и м о в и с н о в о к :

немає іншої нації, що могла б відродити завміраючий світ.

І ц е є д и н о м о ж л и в и й в и с н о в о к .

Виходячи з таких засновків, спіраючись тільки і тільки на історичних фактах, треба будувати ідеологічні концепції нового українства.

Напрямі-ж нашого життя мусимо будувати з рідного, не імпортованого матеріялу. Вони мусять вирости не з цитатів із мудрих книг філософів, вони мусять корінь свій взяти з серця й крові нашої, щоб і овоч був здоровий і вартісний.

Прикметою-ж, панівним кліматом нашого життя може бути тільки і тільки **максималізм**.

Підставою-ж нашого максималізму не юнацьке «здуфальство», тільки глибоко відчутий зміст, правильно зрозуміла логіка й генеральна лінія історичних фактів.

Перше, ніж заберемося до розслідів, до сприйняття розумом нашого призначення, мусимо відчутити його. Мусимо відчутити, що сонце нідє не світить так, як у нас, що ріки нідє не шумлять так, як у нас, і що крові ніхто такої не має, як ми.

Відчутити споріднення власної крові з кров'ю тих, що гинули й гинуть, сповняючи чашу призначення по вінця, — це значить відчутити велич Воскресіння.

А наше воскресіння буде першим днем воскресіння світу.

Це віра наша і з вірою такою в молодих, чистих серцях виходимо на Марсове поле.

БОРИС ОЛЬХІВСЬКИЙ

М А Н Е В Р И М А С

«Інвентарем» назвав раз у розмові зі мною д-р Юрій Ліпа свою книжку «Призначення України». Справді своєрідний інвентар найважливіших українських проблем. Де-які з них порушені дуже коротко і схематично. Книжка Ліпи, як рідко яка інша, заохочує до поглиблення тез, що їх висунув автор, до коментарів та доповнень.

«Маневри українських мас» — заголовок одного з розділів «Призначення України».

Автор говорить у них про «можливості швидкої, стихійної мобілізації українців підчас розпаду чужинецької організації», про «процес чисто расового, самохітнього очищення від чужинців», про масові рухи, часто позбавлені офіційного проводу. Висловлює побажання, щоб ці важливі процеси були докладніше описані в спогадах, а на майбутнє, щоб «українська еліта потрапила вкласти в ці процеси глибокий зміст, стратегію і тактику».

Міркування д-ра Липи я хотів би зілюструвати кількома прикладами з історії української революції. Явища, що їх свідком був 1917 рік, це невичерпана скарбниця дорогоцінних наук для теоретика-націолога і для практичного політика.

Д-р Липа оповідає, як у 1917-23 р. р. «мешканці московських осад (на Україні) діставали від автохтонів наказ вигнання», як «упродовж одної доби ліквідовано цілі московські села», як «довгі валки москвинів тягнулися на північ». А ось доповнення :

Відразу-ж по вибуху революції кореспондент київської «Нової Ради» виїхав на села, щоб розвідатися, які думки і настрої викликала революція серед селян. Київську інтелігенцію турбувала думка, чи не зачнуть селяни бити жидів.

На основі докладних розпитів кореспондент ствердив, що селяни жидів бити не збираються, але «хочуть виділити жидам землю, щоб вони разом з ними не жили. (1)

Про цю саму мрію селянських мас доносив дописувач «Робітничої Газети». Виходить, що це був погляд дуже поширений на наших селах. Кореспондент «Нової Ради» назвав цей погляд «пережитком».

Це приклад тенденції «очищення від чужинців», що гостро позначилася в часі революції. Селяни, з якими балакав кореспондент «Нової Ради», стояли ще на дуже низькому рівні національного усвідомлення. В дальшому розвитку революції і н с т и н к т «очищення від чужинців» знаходив собі поживу в національно-революційних гаслах, хоч це і не було в намірі провідників, що ці гасла поширювали. Чужинці на українських селах почували себе дуже погано. «Чи правда, — питали вони в червні 1917 р. комісара Центральної Ради, — що українці будуть проганяти з України всіх неукраїнців?» «Брехня!» — відказав комісар. — «Це є плід чорносотенської організації, щоб очорнити чисту, як дитяча сльоза, ідею відродження України. Вона буде рідною матір'ю для всіх, хто на ній живе». (2)

Автім, всупереч млявій ліриці «дитячої сльози», по всій Україні проростало бажання струснути з неї чужинецькі елементи, що її обсіли. Ось вже у квітні 1917 р. загальні збори Кобеляцької «Просвіти» «визнають недопустимим пробування на Україні іншого війська, крім українського ». (3)

Згодом такі постанови сипляться рясним дощем. А ще пізніше українські козаки з насолодою відставляють до кордону повні потяги салдатів москвинів.

Д-р Липа радить у вивченні «маневрів» українських мас присвятити особливу увагу стихійній «українізації», що охопила була маси українців-вояків російської армії.

Російське військове начальство лякало українців перспективою страшної «дезорганізації» та «розвалу» фронту, що їх викликало б «самочинне розбивання» армії на національні частини. Це часто впливало. З'являлися скромніші постанови: як що, мовляв, фронту неможна чіпати, то ніщо не перешкодить перегрупуванню, на національних основах, війська в запіллі.

«Всі полки, що стоять на Україні, повинні комплектуватися виключно з українців. Українці повинні вчитися в військових школах на українській землі... Бо зовсім безцільно розкидати українців по цілій Росії». (4)

Це ухвала (а згодом аналогічні ухвали поспіпалися, мов з рогу обильности) з першого місяця революції. Вона показує, що по психичному струсі, викликаному революцією, сама думка про українське розсіяння, про перебування цілих мас українців по-за Україною завдавала біль.

Вороже ставлення уряду і військової влади до «українізації» частин на фронті не спиноло стихійного розгону цієї «українізації». Вояки-українці відчували непереможну потребу гуртуватися з своїми і відокремлюватися від чужинців. А вояків, ніщо не могло стримати від виїзду на Україну. В газетах раз-у-раз з'являлися сповіщення такого роду:

«Полтава, 26 червня (1917). І з с х і д н і х г у б е р е н ь прибуло 4.000 салдатів-українців з офіцерським складом для сформування української частини. Вони вирішили «прилучитися до Універсалу Центральної Ради». (5)

В цьому періоді стихійного гону українців до згущення в просторі, велике географічне віддалення впливало скоріше на загострення цього гону, а не на його послаблення.

Ось характерна телеграма з Новомиколаївська, Томської губ. Вояки-українці в Новомиколаївську виділилися з чотирьох полків і хотіли утворити український батальон, але військове начальство перестало їх харчувати, домагаючися повороту до полків. 22 червня 1917 р. «отаман» українських вояків у Новомиколаївську Скалько зателеграфував до Центральної Ради:

«Бувший консулом в Китаї Шестеренко розділив з нами гірку долю: прийняв нас на свій двір і годує. Маючи 60 літ, бажає їхати воювати разом з нами. Чи може Центральна Рада дати приют дітям цього щирого українця, яких п'ять душ застаються самі: меншому півтора року, а старшому п'ятнадцять. Шестеренка хочуть арештувати, але ми не даємо.» (6)

Це маркантний приклад: які н а д з в и ч а й н і п с и х и ч н і в и б у х и викликала національна революція. Жив землячок на далекій чужині, в колі неукраїнських інтересів, дослужився високої московської ранги, доживав спокійно віку у власному сибірському дворі. Але наспів такий час, що треба було витратити майно на харчування цілого батальйону земляків, кидати малих дітей, їхати воювати за Україну.

Мені скажуть, що це виняток — одиниця, а до того «інтелігент».

Але ось, на початку липня 1917 р., «до Української Центральної Ради доходять з Сибіру чутки, що люди, які переселилися з України, п о ч у в - ш и про заведення автономії, хочуть вернутися назад». У. Ц. Р. сповіщає їх офіційно, що автономії ще нема і приїздити зарано. (7)

Сибірські українські організації ледви стримували гарячку рееміграції.

Ось резолюції з'їзду представників українських організацій Сибіру, що відбувався в Омську 30 липня — 6 серпня 1917 р.:

«Просити Центральну Українську Раду вжити всіх можливих засобів до того, щоб переселення на Україну з Сибіру можна було розпочати зразу-ж після війни.

Прохати сибірські губернські виконавчі комітети розіслати оповістки українцям-селянам, щоб до скінчення війни і без згоди Центр. Укр. Ради вони не переселялися на Україну». (8)

Д-р Липа не згадує, що інстинкт «очищення від чужинців» охопив не тільки українських селян... Тимчасом селяни інших національностей охоплені були бажанням «очиститись» від... українців.

Вже в травні 1917 р. Стасюк у промові на першому селянському з'їзді ділився з делегатами своїми інформаціями про те, що «киргизи та сибірські козаки починають виганяти українців з Сибіру». В Києві почали з'являтися делегати від українських селян, що покупували землю в московських губерніях. Ці селяни просили призначити їм землю на Україні, бо кацапи, довідавшись про український рух, «не дають жити», виганяють додому.

«На Московщині починаються погроми українців, які там оселилися на куплених землях. Про один такий погром надійшла телеграма до Центральної Ради з ст. «Єкатеринівки» в Саратовській губернії. Москвалі повиганяли українців з земель». (8)

* * *

Що-ж нам кажуть ці приклади? Чи не свідчать про можливість, навіть неминучість величезних «маневрів мас» у часі майбутнього, тако-ж неминучого, розпаду Світового Союзу?

Перед революцією життя в рамках чужого політичного організму сприяло розпорошенню українців і механічному перемішанню їх з чужинцями. Російський уряд не був заінтересований в тому, щоб телеграфіст Пічкурєнко працював на українській станції, а не, скажемо, на ст. Уфа, або на ст. Баку. Влада не була заінтересована в тому, щоб салдат-українець воював конче на південно-західньому фронті, а не на північно-західньому, щоб матрос-українець служив у Чорноморській флоті, а не в Балтійській. Поки Україна була, за висловом Шевченка, «нашою не своєю землею», цілі маси українців відривалися, порівнюючи легко, від національного масиву, перемішувалися з неукраїнцями і давали себе втягати у вир неукраїнських інтересів та справ: справ «своїх» установи, «свого» полку, «свого» університету, «своїх» (неукраїнської) локальної організації.

А в 1917 р. цілком несподівано не тільки для чужинців, але й для «свідомих» українців та провідників українського руху вибухнув з нечуваною силою масовий та стихійний гін, що змушував українців виділятися з національної мішанини, гуртуватися між собою і, врешті, гін до повороту одиниць та груп з чужини на рідну землю. Перед історичним іспитом охоплював українську расу інстинкт доосереднього руху, інстинкт згущення рядів.

Українці почали себе почувати найкраще в як наймасивнішій українській масі. Контакти з чужинцями зробилися прикрі. «Чужість» і ворожість відчучо раптом дуже сильно.

Так було в 1917 р. А як буде? Пригадаймо, що в 1917 р. між несвідомими «хахлами» і «кацапами» лежали тільки взаємні глузування, а тепер лягло море крові і знущань. Пригадаймо маси виселених «куркулів» і «політично непевних», пригадаймо вимерлі з голоду села, невідомо ким заселені, російські національні райони, що виростають, мов гриби, на території УССР, чужинецьку колонізацію в прикордонній смузі, розгром українського населення на Кубанщині і т. ин.

І пригадаймо тако-ж, що совітська система, через скасування приватної власності, сильно ослабила зв'язок людей з місцем осідку. Інша річ продавати господарку, власним потом зрошену дідівщину і купувати поле де-інде, а інша річ — перенестися з одного колгоспу до другого.

Від 1917 р. відчуття національних рїжниць виросло непромірно і куди грандіозніших, ніж у 1917 р. «маневрів мас» слід сподіватися в майбутньому.

Ці маневри не обмежаться, як де-хто думає, до повороту політичної еміграції та свідомішої частини еміграції зарібкової. Що до «свідомости» цієї еміграції, то слід пам'ятати, що навіть серед цілком відірваних від національного життя, цілком вгрузлих в особисті та чужинецькі справи емігрантів національний здвиг може пробуджувати «комплекс Шестеренка». В польській армії ген. Галера було багато емігрантів, які народилися на чужині і по-польски не вміли говорити, а йшли вмірати за Польщу.

Тому ніколи не треба махати рукою на таких «пропацих» емігрантів та їх зденационалізованих нащадків, ніколи не треба минати нагоди кинути в їх оспалі душі іскри національного вогню. Ці іскри можуть тліти до часу, а колись вибухнуть полум'ям.

Розпад Совітського Союзу буде війнятковою нагодою стягнення на Україну українців розсіяння, що збагатять український світ своїм здобутим на чужині досвідом. І доброю нагодою (хочеться сказати — з а в д я к и большевицькій політиці) очищення України від чужих та ворожих елементів. Пектиме їм ноги українська земля.

Сподіватися можна, скористаємо з вислову д-ра Липи, «великих переселень типу орд». Український державний провід змушений буде кермувати цими величезними «маневрами мас», вже не з «дитячою пльозою», а згідно з українською національно-державною рацією. Слід пам'ятати, що всі спроби «забезпеки прав меншин» не вдавалися, що всі національно-мішані території стають ареною де-далі то небезпечніших ферментів. А Туреччина і Греція вже давно перевели дуже цікаву для нас спробу масової виміни населення.

1) В. Бойко. На селі. Репортаж з Бородянської та Макаровської волости Київського повіту. «Нова Рада» ч. 2 з 28 березня 1917 р.

2) П. Гаснюк. Вражіння комісара. «Нова Рада» з 16 червня 1917 р.

3) «Нова Рада» з 25 квітня 1917 р.

4) Резолюція зібрання юнкерів-українців усіх військових шкіл м. Києва. «Нова Рада», ч. 1, 1917 р.

5) «Нова Рада» з 28 червня 1917 р.

6) «Нова Рада» з 5 липня 1917 р.

7) «Нова Рада» з 4 липня 1917 р.

8) «Нова Рада» з 22 жовтня 1917 р.

« У К Р А І Н Ц І П І Д Ч А С В І Й Н И » *)

Книжка, яка має цей заголонок, це перша історична синтеза українських визвольних змагань від початку світової війни до дня 28 червня 1919 року, в якому підписано Версальський трактат. В своїй праці автор князь Станіслав Альберт Радзівіл дає докази свого непересічного таланту політичного історика, який різниться тим від інших чужинців, що глибоко розуміє новітню українську історію, використовуючи при тому майже всю (за винятком статей та спогадів, вмічених в українській щоденній пресі) історіографію наших визвольних змагань.

У вступній частині автор дає короткий огляд історії України від її початків і довше затримується над політичним життям українців в Росії та Австро-Угорщині напередодні світової війни.

В розділі, присвяченому значінню Великої Війни для українців, знаходимо влучну аналізу політики Росії та Австро-Угорщини супроти українців і тих перспектив, що їх відкривала перед українцями війна.

«Бажання здушити українське національне життя було одною з причин, які спонукали Росію до участі в світовому конфлікті. Віддавна треба було сподіватися, що підчас війни збільшиться жорстокість росіян у відношенні до українців, а тако-ж скріпиться змагання поширити цю анти-українську політику на всі українські території Австро-Угорщини, які можуть бути окуповані підчас війни». «Коли читаємо росій-

ську пресу останніх часів, які по-переджували війну, розуміємо, що російська публічна опінія добре здавала собі справу з цієї величезної небезпеки для Російської імперії, якою був український рух». «Основна суперечність між українським національним інтересом і рацією російської держави напевно звернула увагу центральних держав, які мусли, в своєму, добре зрозумілому інтересі, використати цю суперечність, щоб ослабити ворога. Завдяки цьому українці могли до деякої міри рахувати на поміч держав, що були у війні з Росією, в їх визвольних зусиллях... Це був перший сприятливий чинник, який війна дала українцям. Другий був ще важливіший і полягав на тому, що українські землі були частиною двох імперій, зложених з мозаїки народів, а сила цих імперій була підмінвана внутрішнім напруженням та ріжницями».

Далі автор аналізує українську справу в Росії від початку війни до революції: тактику українців підчас війни, репресії російського уряду, російську окупацію Галичини, становище протиурядової опозиції до українського питання.

Пишучи про українців в Центральних Державах підчас війни, автор намагається схопити основні тенденції української політики:

«Першим обов'язком української політики було звільнення наддніпрянської України від ярма російської імперії. Коли б Велика Україна стала незалеж-

*) Stanislas-Albert Radziwill. «Les Ukrainiens pendant la guerre». E. de Boccard, Paris 1937.

ною державою, то Галичина прилучилася б до неї». «Щоб досягнути цю першу мету, галицькі українці вирішили приєднатися беззаперечно до Центральних Держав в їх боротьбі з Росією».

Обговорюючи діяльність «Союзу Визволення України», автор дає доказ своєї об'єктивності: «Союз Визволення України зробив справді надлюдські зусилля, продовжуючи, не дивлячися на перепони, закросну на дуже великий масштаб, пропагандову й організаційну акцію».

В наступному розділі («Революція в Росії і Україні») автор подає дуже спокійну й об'єктивну характеристику діяльності Центральної Ради й Генерального Секретаріату.

Особливу увагу присвячує п. Радзівіл Берестейському мирові, докладно аналізуючи переговори та їх наслідки, і зазначає, що Берестейський мир був безперечно перемогою української дипломатії. Цитує відомі компліменти дипломатів Центральних Держав — гр. Черніна і ген. Гофмана, на адресу молодих і недосвідчених, але безсумнівно талановитих українських дипломатів.

Блискуча дипломатична перемога Севрюка і Любинського над Троцьким, коли взяти під увагу відношення сил, миволі нагадує діяльність, що її вели в дуже несприятливих обставинах найкращі дипломати того часу: Венігельс, Дмовський, Бенеш, а згодом Чічерін.

Далі бачимо Україну під німецькою окупацією і підчас повстання Директорії. Автор підкреслює, що «генерал Скоропадський сам пише у своїх спогадах, що пе-

ред революцією він зовсім не цікавився українською справою. Його виховання і служба в царській гвардії зробили з нього російянина (він говорив дуже погано по-українськи) і прихильника царизму».

Праця закінчується розділом, присвяченим «ЗУНР» і польсько-українській війні. Автор майже не цікавиться діяльністю українських дипломатів у Парижі, оцінюючи полії по їх наслідках. В закінченні слушно підкреслює: «Мені залежить на тому, щоб моя праця мала цілком об'єктивний характер». Авторіві вдається виконати це бажання майже в сто відсотках.

Після прочитання цієї книжки, що її не посоромився б навіть український автор, важко зрозуміти одну з перших фраз цієї праці: Українське питання дуже складне тому, що «українські землі поділені на чотири частини: чеську, румунську, російську й польську. Найбільші, отже найважливіші, найпотрібніші для будови Української Держави це частини російська й польська. З цього бачимо, що ідея створення Української Держави, яка є метою цілої української політики, це фікція». Це дивне речення становить повну контрверсію до всього змісту книжки.

Праця С. А. Радзівіла написана майже бездоганною французькою мовою. Серед українських назв зустрічаємо то польську, то українську транскрипцію, випадково французьку, як тако-ж безліч друкарських похибок, які особливо разять у французькій мові і часто утруднюють розшифрування прізвищ.

Гліб Саліковський

Редакція «Трибуни Молодих»: Ярослав Дригич, Chmielna 32, m. 10 Warszawa. Pologne. (Телеф. : 2 - 58 - 86).

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Франції

— Панахида в Парижі за бл. пам. ген. В. Змієнка. В неділю, 13 листопада с. р., в Українській Православній Церкві в Парижі по службі Божій прот. о. Іл. Бриндзан одправив панахиду за спокій душі бл. пам. ген. В. Змієнка.

— Гість із Румунії. До Парижу завітав п. полк. Г. Порохівський, що стоїть на чолі нашої військової організації в Румунії. Він одвідав нашу Редакцію та українські організації в Парижі, де ознайомився з нашим життям і в свою чергу поділився відомостями про становище нашої еміграції в Румунії. Дорогого гостя щиро вітало наше громадянство в Парижі.

— Вінок на могилу С. Петлюри поклав у середу, 23 листопада с.р., одімени української еміграції в Румунії полк. Г. Порохівський.

— Вечір пам'яті Івана Котляревського в Шалеті. 12 листопада с. р., в помешканні Української Громади в Шалеті, з приводу століття смерті Івана Котляревського, зачитано було п. Г. Маслоюком доповідь на тему «Початки й розвиток, занепад і відродження та сучасність українського театру».

В своєму двохгодинному докладі докладчик освітив не тільки добу українського театру часів Ів. Котляревського, а й стан театру, що існував тоді взагалі в Європі, а в Польщі й Росії зокрема, — як фактори, що впливали на розвиток українського театру. Докладчик дав те-ж вичерпуючий нарис давніших початків теа-

трального «дійства» від поганських часів та всієї доби релігійної драми, її розвиток та занепад.

Особливий інтерес доповіді полягав у критичній оцінці, даній на підставі статті проф. Д. Антоновича, кризи сучасного українського театру. Цікаво було те-ж дізнатися про новий напрямок театральної творчості, започаткований на совітській Україні трагічно знищеним М. Кулішем. З рівним інтересом аудиторія довідалась і про новий театральний напрямок, що пропагується на еміграції п. Н. Геркен-Русовою під гаслом «Ars militans» — «воїнське мистецтво», завданням якого являється зробити з мистецтва зброю для боротьби за батьківщину, за свою націю й державу.

— Виступ українського хору на французькій вечірці. 22 жовтня с. р., в театрі при заводі Hutchinson у Везін-Шалеті, перед французькою публікою, між якою були представлені вищі представники адміністрації заводу та місцевого музичного світу, на запрошення французів повновити програм їхньої вечірки, виступив український хор під орудою В. Ковгана. Заспівав хор всього п'ять пісень. Але так добре, що це дійсно був вечір пропаганди української пісні.

Оскільки в першій пісні «Золоті зорі» було помітне маленьке хвилювання цілого ансамблю виконавців, то в другій пісні, «Думі про Почаївську Божу Матір», хор цілком опанував собою і цю чудесну українську легенду виконав з великим піднесенням. Ці дві пісні виконав чоловічий хор. Дальші пісні виконав хор мішаний. «Щедрик» не дав публіці просто опом'ятатися від здивування і захоплення. Далі йшла трохи тягуча пісня «Ой, устану я в понеділок». Кульмі-

наційною точкою як програму, так і успіху хору була остання пісня — «Туман хвилями лягає» із опери «Утоплена» М. Лисенка. Слухачі були просто зачаровані як технікою виконання, так і вокальною силою українського ансамбля.

Декоративно представлений хор складався із 35 осіб. Зустрінуто його було оплесками, як рівно-ж не скупилися слухачі на оплески після кожної виконаної пісні.

Місцева французька преса дала прихильні замітки про український виступ як перед, так і після концерту.

У Польщі

— Життя української колонії у Варшаві. Про інтенсивність життя варшавської української колонії вимовно свідчить реєстрація різних впоряджень.

З великою справністю функціонує Український Науковий Інститут. Особливо із запалом взявся до праці нововідкритий при УНІ семінар української філології, запрошуючи своїх прихильників регулярно що тижня на цікаві сходи. 28. X. с. р. вшанував семінар 100-ті роковини смерті Івана Котляревського цінним і багатозмістовним рефератом про його творчість проф. Павла Зайцева. 3-го листопада відбулись сходи семінара з викладом проф. Платона Лушпинського на тему: Шевченко й Бєлінскій.

На засіданні економічного семінара УНІ 4. XI. с. р. виголосив доклад Іван Липовецький на тему: «Недомагання промисловости УССР в освітленні совітської преси». По рефераті відбулися довгі й цікаві дискусії.

Корпорація «Запорожжа» присвятила свої суботні сходи 29. X. с. р. 950-літтю хрещення України-Руси. З огляду на те, що слідуючого дня мала відбутись громадська академія, присвячена цій річниці, відсвяткування її в К! Запорожжа мало стисло внутрішній

характер. Після вступної промови кошового виступив з рефератом козак Іван Сидорук.

Надзвичайними сходами — академією, в вівторок, 1 листопада с. р., вшанували запорожці й численні запрошені гості світлу пам'ять Листопадових Героїв Академію, на якій промовляв кошовий та виголосив змістовний реферат козак Григір Самчук, проведено в урочистому піднесеному настрої та закінчено національним гімном.

На звичайних суботніх сходах К! 3! 5. XI. с. р. відбувся черговий реферат з циклу українознавства. Цим разом виступав молодий географ козак Микола Богуславський з доповіддю на тему: «Між Європою й Азією — географічне положення й структура українських земель».

Гурток «Спокій» влаштував в суботу, 5 ц. м. «Осінні вечерні малярів». Молоді мистці внесли певне відпущення серед цілої повині відчитів, сходи і рефератів, що витворили вже доволі «сувору» атмосферу. Хоч з різних причин гостей було доволі мало, проте веселий настрій, який малярі урочисто запевнювали на запрошеннях, верховодив. Цілу ніч аж до пізнього ранку та п'ять котильонових нагород, в формі першорядних образів та графік, справили немалу радість гостям.

«Союз Українок» влаштував в неділю, 6 ц. м., у Східньому Інституті сходи, присвячені 100-й річниці смерті І. Котляревського. На запрошення «Союзу Українок» виголосив реферат про письменника проф. Дмитро Дорошенко.

— Життя клубу «Прометей» у Варшаві. В середу, 9 листопада с. р., відбулась інавгурація відчитового року клубу «Прометей» у Варшаві. Гості зібралися надзвичайно чисельно. Помітний був наплив, дуже багатьох нових зовсім осіб, що з великим зацікавленням слідували за перебігом першого в цьо-

му році прометейського вечера. Заступлені були всі з'єднані в клубі народи, не бракувало тако-ж важливіших представників поодиноких народів. Досить чисельно з'явилися представники преси: української, польської та закордонної.

Відкрив відчитовий цикл «Прометей» доклад ред. д-ра Миколи Ковалевського про сучасне міжнародне становище. Референт дав перегляд історичних подій останніх двох місяців, витягаючи загальні висновки та головню підкреслюючи відсунення совітів і їх провал на міжнародне-політичному полі. Для прометейських народів непересічну вагу має той факт, що нова Європа нарешті будується на засаді самовизначення народів. Реферат викликав надзвичайно оживлену дискусію, що відразу зосередилась довкола, річ ясна, Карпатської України. Референт цього питання не порушував, одначе відразу зачепив його один із польських журналістів, твердячи, що вісь Варшава-Будапешт має для прометейських народів найбільше значіння. Порушувала справу Закарпаття ціла низка й інших дискутантів, висловлюючи свої погляди та концепції, між ин., виступав тако-ж болгарський журналіст. Порушено було й цілий ряд інших справ. В справі Закарпаття підкреслив референт, що на це питання відповідає не як справоздавець «Прометей», а як український журналіст, та дуже річево осудив засліплену кампанію польських журналістів проти самостійности української землі величини трьох польських повітів, підкреслюючи абсурдність тими журналістами вміщуваних вісток про криваві повстання на Закарпатті, сотки забитих і т. ин. — чи-ж можливо, щоб на просторі трьох повітів два місяці відбувалася така воєнна акція? Вага осі Варшава-Будапешт може бути зрозумілою, одначе не мусить і не може вона йти через Закарпаття.

Оживлена дискусія протягнулась до пізніх годин.

— 25 — т і р о к о в и н и
с м е р т и Л е с і У к р а ї н -

ки відбулися урочисті сходини в Корпорації «З а п о р о ж ж а » в Варшаві, 12 с. м., з рефератом про життя й творчість письменниці — юнака Луцика-Мулика.

Урочистою академією в салях Східного Інституту вшанував у неділю, 13 листопада, річницю смерті Лесі Українки «С о ю з У к р а ї н о к Е м і г р а н т о в у В а р ш а в і ». Реферат відчитав, на запрошення, прок. Гліб Лазаревський, що з питомою собі легкістю та прозорістю стилю характеризував на канві її життя та творчости індивідуальність цієї великої українки. Крім за кроком подаючи біографію поетки, референт виказував її небуденність, при чому глибоке вражіння робило послідовне в цілому рефераті цитування листів Лесі Українки, порівнювання з тими цитатами відповідних місць у творах, або-ж знову цілий ряд автобіографічних моментів, зачерпнутих безпосереднє з творів. Її невсипущий гін до творчости є чимсь просто неймовірним. Ще на смертному ложі наспівувала ледви чутиим голосом волинські пісні своєму чоловікові до його етнографічних праць. Закінчила життя так, як почала — з піснею на устах...

Н о в а о р г а н і з а ц і я у к р а ї н ь о г о ж і н о ц т в а у Г а л и ч и н і

Після закриття Союзу Українок у Львові і на Волині українське жіноцтво в Галичині не припинило своєї праці й зорганізувалося в «Дружину Княгині Ольги», організацію політичну, яка вже зачала свою діяльність.

У нас звичайно жіночі організації працюють на базі аполітичних, щоб приєднувати собі до співпраці як найширші жіночі кола, без розділу їх політичних переконань і орієнтацій. Але в Польщі політичні організації користуються широкими правами, до того-ж організації цього характеру не вимагають затвердження статутів, і тому відкрити їх можна

швидше і легче. Вимагається лише оголошення своєї програми та персонального складу свого відповідального проводу.

Ці вимоги вже всі виконано й подано заяву, що президія проводу Дружини Княгині Ольги складається з таких осіб: п.п. К. Малицька, М. Рудницька та О. Шепарович.

Ідеологічні тези Дружини Кн. Ольги можна переказати в коротких словах так: для здійснення політично-національного ідеалу, — самоозначення української нації, — потрібна праця не лише чоловіків, а й жінок в ролі співришального й співвідповідального чинника. Тому Дружина Кн. Ольги намагається піднести українське жіноцтво з боку політичного освідомлення, з боку культурно-освітнього й економічного. Визнаючи велику роль церкви та релігії, як морального і державно-творчого чинників, обстоює вимоги релігійної єдності нації. Вважаючи жінку виховницею нації, особливу роль визнає за родиною, від фізичного й морального здоров'я якої залежить духовний зріст нації в нових поколіннях. Виховання поколінь, маючи на оці великі історичні завдання нації, мусить запевнити кожній українській дитині вільний розвиток її духовних і фізичних сил. Визнаючи виборність відповідального уряду, вимагає для народу активної участі в політичному житті, а від народу послуху авторитетному проводу. Вважає працю за основу добробуту нації, при дотриманні справедливо-

сти та підпорядкуванні всіх особистих, групових та станових інтересів інтересам нації. В житті громадянства, для збереження гідності нації, вимагає взаємної пошани, солідарності, а від кожного члена нації характерности, витривалости в праці, відданости національній справі, додержання національної чести.

Такий в коротких словах програма нової жіночої організації у Львові. Під ним, гадаємо, міг би підписатися кожний український патріот. Тому, що ця організація жіноча, в п. 2 детальніше окреслено її феміністичні гасла: організація змагає до моральної і фізичної тугости української жінки шляхом її політичного освідомлення, піднесення її культурно-освітнього й економічного рівня боротьбою за зовнішні умови її розвитку та опіку над її здоров'ям.

Дружина Княгині Ольги має три шаблі організації. Центральна її у Львові, повітові дружини по повітових містах, та місцеві дружини по селах.

Дай Боже новій організації, що намічає такий патріотичний план своєї діяльності, мати як найбільший успіх і спокій, щоб без перешкод провадити свою користну працю.

З. Мірна

На пресовий фонд «Тризуба»

вплатили: NN — 5 зол. п., Пол. Вовк — 1 зол. п. Жертводавцям Редакція «Тризуба» складає сердечну подяку.

НОВІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

— Та б о р, воєнно-науковий жунал, ч. 35, 1938. Варшава.

— З а Н е з а л е ж н і с т ь, Бюлетень Головної Управи Українського Центрального Комітету в Польщі, ч. 11-12 (48-49), листопад-грудень 1938, Варшава.

— Д н і п р о, політично-громадський двотижневик, ч. 3-4, 15-30 листопада 1938. Коломия.

— Ц е р к в а і Н а р і д, двотижневик, присвячений церковним і церковно-громадським справам, ч. 22, 15 листопада 1938. Крем'янець.

— Włodzimierz Bączkowski. W obliczu wyparzeń. Видавництво «Myśli Polskiej», Варшава, 1939.

— Aleksander Bocheński. Stanisław Łoś. Włodzimierz Bączkowski. Problem polsko-ukraiński w Ziewi Czerwieńskiej. Видання «Polityki», Варшава, 1938.

О Д Р Е Д А К Ц І І

Обставини так склалися, що наш видавець та адміністратор з самого початку видання тижневика — п. Іларіон Косенко поставлений в необхідність, тяжку для нас і для нього, зректися надалі видавання журналу.

Складаючи на цьому місці п. І. Косенкові іменем редакції і всіх співробітників та читачів і прихильників щиру подяку за його неперестанну й самовіддану працю для тижневика, вага якої не обмежувалася лише його функціями видавця й адміністратора, що довгими роками нав'язав тісні зв'язки з представниками, кореспондентами, передплатниками та приятелями «Тризуба», розкиданими аж ген далекими світами, висловлюємо надію, що одхід його од звичайної діяльності лише тимчасовий.

Права і обов'язки видавця «Тризуба» перейняв з днем 23 листопада 1938 р. п. Іван Рудичів.

* * *

В минулому числі «Тризуба» під портретом св. пам. ген. Всеволода Змієнка не було зазначено, що портрет той належить до колекцій «За Державність» — Матеріяли до Історії Війська Українського, з VII-го збірника якої його і взято було.

* * *

Випускаємо це число подвійним. Наступне має вийти в неділю, 11 грудня с. р.

ВІД ПРЕДСТАВНИКА «ТРИЗУБА» В ПОЛЬЩІ

Редакція «Тризуба», за прикладом минулих років, приймає зголошення осіб, які, замість новорічних і різдвяних привітань та візитів, бажають скласти пожертву на Бібліотеку ім. С. Петлюри у Парижі. Привіт і імена цих осіб буде оголошено на сторінках «Тризуба».

Оскільки Ви бажаєте взяти участь в цій святочній імпрезі, просимо повідомити нас до 18 грудня б. р. Для пересилки Вашої пожертви долучаємо при цьому бланкет ПКО.

Управи українських організацій і Відділів УЦК, які переvedуть грошеву збірку на цю ціль, можуть умістити в «Тризубі» на окремій спільній візитівці імена всіх членів організації, які вписались на підписний лист. Імена жертводавців (копії підписних листів) просимо виповняти виразним письмом і надсилати на нашу адресу до 18 грудня б. р.

З поважанням

І. Липовецький

Представник Бібліотеки
ім. С. Петлюри у Польщі

Адреса: I. Łypowceŕkyj, Warszawa, I, Wilcza 45 m. 3.

ДРУГА ДИТЯЧА АНКЕТА «ТРИЗУБА»

Діти! Редакція «Тризуба» організовує для вас другу анкету. Цим разом Редакція просить вас подумати і дати відповідь на таке питання:

Який момент в історії України мені найбільше подобається і чому?

Відповідь на це питання, разом із вашою докладною адресою, вже тепер надсилайте на адресу представника «Тризуба» у Польщі:

I. Łypoweckuj, Warszawa I, Wilcza 45, m. 3.

Діти з Франції можуть надсилати свою відповідь безпосередньо на адресу Редакції:

«Le Trident», 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris IX.

Поспішайте, бо відповіді приймаються лише до 15 грудня б і ж у ч о г о року, а серед дітей, які дадуть відповідь на це питання, буде розльосовано 25 ріжних дитячих премій.

Найкращі відповіді будуть видруковані на сторінках «Тризуба» в черговому числі «Наші діти на чужині».

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, P a r i s 9)
відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6.

При Бібліотеці Музей С. Петлюри

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з ріжних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Замість різдвяних і новорічних привітань і візитів, за прикладом минулих літ, складайте пожертви на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі. Реєстр жертводавців буде вміщено в різдвяному числі «Тризуба».

Кожен український вояк повинен пильно читати

ТАБОР

Военно - науковий журнал

Рік видання 14-ий.

Адреса Редакції: генерал В. Куш, Wilcza 45, m. 3. Waarszwa.

П Е Р Е Д П Л А Ч У Й Т Е

З А Н Е З А Л Е Ж Н І С Т Ь

Орган української політичної еміграції в Польщі

Передплата річно: 5.00 золотих, окреме число 50 грош.

Гроші надсилати розрахунковими переказами (блакитними), при них передплатник ніяких коштів пересилки не платить.

При пересилках грошей іншими переказами гроші надсилати на адресу: Варшава, Вільча 45 м. 3, Редакція «З а Н е з а л е ж н і с т ь», або на біжучий рахунок Головної Управи УЦК в ПКО ч. 9,134 із зазначенням на звороті, що гроші пересилаються «З а Н е з а л е ж н і с т ь».

.....

РОЗВОДИ В ДУХОВНОМУ СУДІ ПРОВАДИТЬ

і в справах розводових інформує

П А В Л О Д Е Н И С Е Н К О

Warszawa, ul. Wspólna 60 m. 4.

.....

**О Г О Л О Ш Е Н Н Я
ПРО КОНКУРС НА ПОСАДУ ЗАВІДУЮЧОГО ГОРОДОМ**

Головна Управа Українського Центрального Комітету в Польщі розписує конкурс на посаду завідуючого городом (городника), що є власністю Українського Центрального Комітету й міститься в Каліші. Город має землі 2 ½ га, при ньому: овочеві дерева та куші, 2 теплиці, по-над 100 вікон парникових, вигрівач на воду. Посада до обняття від 27 лютого 1939 року. Платня по згоді та залежить від фахових кваліфікацій, теоретичного й практичного характеру кандидата.

До прохань треба прикладати оригінали документів, чи засвідчені копії про освіту, а крім того бажано-б було мати про кожного кандидата опінію знаних Головнім Управі українських організацій, чи видатних українських громадян.

Прохання вносити до 15 лютого 1939 р. на ім'я Головної Управи УЦК на адресу: Варшава, вул. Вільча 45, м. 3.

Допоможе в цьому :

ГЕОГРАФІЯ

українських і сумежних земель

під загальною редакцією доц. д-ра В. Кубійовича
при співпраці більшого числа фахівців

512 стор. великого формату, на доброму ілюстраційному папері, прикрашена 420 мапами, діаграмами й ілюстраціями.

Ціна — 28 зол. в полотняній оправі, 30 зол. в півшкіряній.

ВЕЛИКИЙ

А Т Л А С У К Р А І Н И

И СУМЕЖНИХ КРАЇВ

151 багатокольорових карт, 132 статистичних
діаграм, 48 сторінок пояснюючого тексту.

Ціна — 33 зол. в полотняній оправі, 35 зол. в півшкіряній.

Книжки висилаються тільки по заплаченню — Замовлення :
Український Видавничий Інститут, Львів, Личаківська, 4

Друкується й незабаром має вийти в світ нова книжка :

С. ЧЕРЕПИН

П І Д З О Л О Т О Ю К О Р О Г В О Ю

Сторінка з життя давнього Києва.
— Скасування права маїдебурського —

повість про славетне міщанство Богом хранима града Києва, про старосвітський побут його, про мійське військо — реєстрову гвардію та цехову міліцію — і про те взагалі, як столиця наша не-нашою стала.

Ілюстрація — кінна постать «товариша Золотої Корогви», роботи артиста-маляра Л. Перфецького. Мапа давнього Києва.

Ціна — 40 центів америк. На пересилку додавати у Франції — 10 відс. вартости, за кордон — 20.

Замовляти в Українській Бібліотеці імені С. Петлюри: Bibliothèque Ukrainienne S. Petlura, 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris IX. France.

У Польщі — у представника «Триуба» — п. І. Липовецького — I. Lypowesckuj, Wilcza 45, m. 3, Warszawa I.

Т р и з у б

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходить в 1938 році по-старому з доповненим складом співробітників, новими видатними літературними силами.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1938 РІК

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 10 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр. чис.
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	100 к. ч.	50 к. ч.	25 к. ч.	13 к. ч.	3,5 к. ч.
ПОЛЬЩА	22 зол.	11 зол.	5,5 зол.	2 зол.	0,60 зол.
РУМУНІЯ	550 леїв	300 леїв	150 леїв	50 леїв	25 леїв
НІМЕЧЧИНА	13 мар.	6,5 мар.	3,5 мар.	2,5 мар.	0,75 мар.
СПОЛ. ШТАТИ П. А.	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
КАНАДА	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
БЕЛЬГІЯ	25 бельг.	13 бельг.	7 бельг.	2,25 бельг.	0,75 б.
БОЛГАРІЯ	250 лев	150 лев	60 лев	25 лев	6,50 лев
ЮГОСЛАВІЯ	140 дин.	70 дин.	35 дин.	12 дин.	3 дин.

В Парижі набувати в книгарні «Maison du Livre», 9, rue de l'Éperon, Paris 6.

НЕЗАБАРОМ ВИЙДЕ З ДРУКУ НОВА КНИЖКА
ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМ. С. ПЕТЛЮРИ В ПАРИЖІ

ПЕТРО ЗЛЕНКО

СИМОН ПЕТЛЮРА

МАТЕРІЯЛИ ДЛЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ПОКАЖЧИКА

Ціна 50 амер. центів. Замовляти в Бібліотеці :
Bibliothèque Simon Petlura, 41, rue de La Tour d'Auvergne.
Paris 9, France.

Редакція і адміністрація : 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9
Для переказів у Франції : «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris

Редагус — Homirret
Le Gérant : M-me Perdrizet

Imprimerie L. BERESNIAK, 12, Rue Lagrange. Paris (5).